

[Formanden.]

7) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om udstedelse af statspræmieobligationer.

8) *Eventuelt: første behandling af:*

Forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

Mødet hævet kl. 16³⁵.

106. møde.

Torsdag den 7. juni kl. 9.

Formanden: De på dagsordenen under punkterne 2-8 opførte sager kan kun med tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om almindelig omsætningsafgift.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3603, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1129).

Der var stillet 58 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de syv følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i forbrugsafgiftslove.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1893, fremsættelsen i tidenden sp. 5216).

Første behandling af forslag til lov om persontilskud og forhøjelse af børnetilskud for skatteåret 1962-63.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1905, fremsættelsen i tidenden sp. 5217).

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om beskatningen af renteforsikringer m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1917, fremsættelsen i tidenden sp. 5217).

Første behandling af forslag til lov om skattelettelse for opsparing.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1911, fremsættelsen i tidenden sp. 5217).

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om pristalsreguleret alderdomsforsikring og alderdomsopsparing.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1921, fremsættelsen i tidenden sp. 5220).

Første behandling af forslag til lov om udstedelse af statspræmieobligationer.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1925, fremsættelsen i tidenden sp. 5220).

Første behandling af forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1927, fremsættelsen i tidenden sp. 5221).

Lovforslagene og ændringsforslagene sættes til forhandling under ét.

Per Hækkerup: Det er mellem de i folketinget repræsenterede partier blevet aftalt, at den årlige afslutningsdebat, hvorunder vi skulle summere resultatet af folketingsårets arbejde op, skulle falde sammen med anden behandling af forslag til lov om almindelig omsætningsafgift. Det, jeg derfor gerne vil gøre i de kommende minutter, er at give en sådan oversigt over, hvorledes vi fra socialdemokratiets side vurderer situationen og den udvikling, vi har gennemløbet i det sidste års tid, medens det ærede medlem hr.

[Per Hækkerup.]

Peter Nielsen som ordfører vedrørende omsætningsafgiftsforslaget vil give den mere detaljerede gennemgang af de lovforslag og ændringsforslag, vi har til behandling i dag.

Jeg vil finde det rimeligt først at gøre et par bemærkninger om vor udenrigs- og forsvarspolitik.

Jeg tror nok, de fleste har det indtryk, at der i international henseende er indtrådt en tilstand, som fortsat vel er præget af megen usikkerhed, men som i hvert tilfælde ikke synes at have en så akut usikker karakter, som vi adskillige gange har oplevet det inden for det sidste års tid. Om man kan tale om en begyndende afspænding eller tegn til afspænding, er måske nok lidt meget at sige, men i hvert tilfælde er der visse nye toner i den internationale debat, som, hvis de fortsættes og kommer til at præge den kommende udvikling, kan give os anledning til en vis forsigtig optimisme.

For vort lands udenrigspolitik gælder det, at vi har fortsat den linje, der har fundet udtryk i regeringens åbningserklæring, jeg kan sige regeringens åbningserklæringer igennem de senere år, og som jo som bekendt hviler på en bred tilslutning til hovedlinjerne i det høje folketing. Det forekommer mig, at vor udenrigspolitik i årets løb har fortsat sin afklaring, så at den kommer til at fremtræde med et stadig klarere og mere markeret ansigt over for befolkningen og over for omverdenen, og det tror jeg er en udvikling, vi har grund til at hilse med glæde.

I forlængelse af udenrigspolitikken har vi i de seneste måneder beskæftiget os med spørgsmålet om forsvarrets stilling, og vi hilser fra mit partis side med tilfredshed, at det forlig, der blev afsluttet mellem de demokratiske partier her i salen om forsvaret for et par år siden, fortsat danner grundlaget for vor forsvarspolitik. Selv om de forudsætninger, vi i en enkelt henseende byggede forliget på, nemlig en nogenlunde uforandret våbenhjælp fra USA, ikke har kunnet opfyldes, har forliget holdt på den måde, at partierne desuagtet har været enige om at stille sådanne midler til rådighed, at den fortsatte opbygning af forsvaret i overensstemmelse med de fastlagte planer har kunnet ske.

På markedspolitikens område har man

vel nærmest indtrykket af, at de seneste måneder har været præget af nogen stilhed. Det hænger sammen med, at vi fra dansk side har opstillet den forudsætning for Danmarks eventuelle tilslutning til det europæiske fællesmarked, at en sådan tilslutning skal ske samtidig med eller umiddelbart efter, at England har taget en tilsvarende beslutning, og det er forhandlingerne mellem England og de seks, der har optaget tiden i de seneste måneder. Derfor har vi ganske naturligt fra dansk side vist en noget afventende holdning, indtil Englands stilling er afklaret. Det betyder dog ikke, at vi ikke fra dansk side har ført forhandlingerne så langt frem, som det overhovedet har været muligt, tværtimod, og jeg tror, at man fra alle sider vil erkende, at den højtærede udenrigsminister har varetaget danske interesser og hævdet danske synspunkter i markedsdebatten på en måde, som vi kun kan være tilfredse med.

I dette billede af en stadig mere afklaret dansk udenrigspolitik vil jeg også gerne nævne, at vi fra dansk side med tilfredshed har set, at der, efter at den nye administration er kommet til magten i USA, efter at Kennedy har overtaget regeringens ledelse, ligesom har vist sig en noget større smidighed i amerikansk udenrigspolitik. Vi har da også fra dansk side, senest under forhandlingerne på NATO-ministerrådsmødet i Athen for et par måneder siden, støttet den forhandlingslinje, som man kan se i den amerikanske regerings politik, og også dette vil jeg gerne give udtryk for tilfredshed med på mit partis vegne.

Af andre områder inden for det udenrigspolitiske, som vel i særlig grad har tiltrukket sig opmærksomheden i det svundne år, er den stadig stigende forståelse af, at det også er i vor interesse og i overensstemmelse med vor tankegang, når Danmark i stigende grad slutter op om det, man kalder u-landshjælpen. Vi har gennemført en lovgivning herom, som tager sigte på at fastlægge rammerne for administrationen, og det er meningen efterhånden at udfylde disse rammer, således at Danmark i hvert fald i samme udstrækning som andre vestlige og vesteuropæiske lande dermed yder sit humanitære bidrag til udviklingen af landene i Afrika, Asien, Sydamerika o. s. v. Det har hele tiden været et dansk ønske,

[Per Hækkerup.]

og det vil jeg gerne sætte en streg under, at hjælpen til u-landene i videst mulig udstrækning ydes gennem De Forenede Nationer, så sandt som man kan gå ud fra, at modtagerlandene vil være mest tilfredse med at modtage hjælpen ad international vej fremfor ad tosidig vej. Men på den anden side har vi også fra dansk side hele tiden taget et tosidigt samarbejde med enkelte af udviklingslandene op, og det mener jeg fortsat vi skal gøre, sådan at det passes ind i det flersidede samarbejde, vi driver gennem De Forenede Nationer, og således at det, som vi diskuterede det på Nordisk Råds møde, i videst mulig udstrækning også kan passes ind i et samlet nordisk initiativ. Vi må jo i denne henseende ikke glemme, at som små lande uden mulighed for eller lyst til at føre stormagtspolitik og uden at være belastet af en umiddelbar imperialistisk fortid har vi større chance for at kunne møde befolkningerne i udviklingslandene og hos dem møde tillid, og disse større muligheder betyder på den anden side, at vi også har et større ansvar.

Inden for De Forenede Nationer har Danmark på linje med, hvad der hele tiden har været vor holdning, forsøgt både i ord og gerning at bidrage til at styrke og udvikle FN. Denne politik er det i Danmarks som i ethvert lille og mellemstort lands egentlige interesse at fortsætte, at styrke, fordi kun igennem en international organisation af FNs mønster, kun ved at styrke og udbygge De Forenede Nationer kan vi efterhånden håbe på at få opbygget et internationalt retsapparat, der gradvis kan erstatte den nu dominerende internationale magtpolitik.

I denne forbindelse vil jeg gerne pege på det efter min opfattelse meget interessante forhold, at der inden for De Forenede Nationer sker en åbenbar forskydning i tyngdepunktet nationerne imellem. De små og mellemstore lande i Afrika, Asien, Latinamerika o. s. v. bliver sig i stigende grad bevidst, at FN netop for dem er ikke blot et forum, hvor de kan komme til orde, hvor de kan vinde ørenlyd for deres synspunkter og interesser, men også et organ, som, i samme udstrækning det bliver styrket og udbygget, vil kunne tjene dem til

at løse i hvert fald nogle af deres problemer. Jeg tror, at de små og mellemstore lande i Europa her har en meget vigtig og positiv opgave i i et samarbejde med landene i Asien, i Afrika, i Latinamerika at være med til at forme den verdens offentlige mening, som man måske nok kan synes af og til virker noget luftig, og som man måske kan mene at stormagterne ikke behøver at tage hensyn til, men som det dog er en erfaring at ingen stormagt uden videre kan se bort fra. I samme udstrækning de små og mellemstore lande rundt om i verden kan finde sammen ud fra deres fælles forståelse af, at FN er til i deres interesse, i samme udstrækning de kan forme verdens offentlige mening, vil de også være i stand til at øve en faktisk indflydelse på den internationale politik, som de ellers mangler mulighed for.

Jeg mener, at vi som medlem af Atlantpagten har den tilsvarende mulighed som f. eks. vort broderland Sverige, der ikke er engageret i den såkaldte opdeling mellem øst og vest. Jeg tror, vi har samme mulighed som Finland, der i kraft af sin position må tage særlige hensyn til sin udenrigspolitik. Jeg tror, at vi tilsammen, netop fordi vi står placeret forskelligt, har en mulighed for at vinde gehør og vinde forståelse hos landene i Afrika og Asien, gøre det uden at sætte hensynet til det samarbejde og den tillid, der findes inden for Atlantpagten, over styr og gøre det på en sådan måde, at vi derigennem styrker De Forenede Nationer. Hvis Danmark effektivt skal kunne føre en sådan linje i sin FN-politik, vil det være nødvendigt, at vi sætter mere ind på vort arbejde i De Forenede Nationer, og jeg vil gerne have lov at drage den parallel, at på samme måde som vi under de sidste måneders forhandlinger har bekræftet og fastholdt og udbygget, om jeg så må sige, forsvarslinjen i vor udenrigspolitik, på samme måde mener jeg vi i den kommende tid praktisk og personelt bør styrke FN-linjen i vor udenrigspolitik.

Jeg skal herefter vende mig til nogle betragtninger over den økonomiske situation, særlig med henblik på det såkaldte storpolitiske forlig, der er indgået mellem 4 partier her i salen, om udformningen af den økonomiske politik i øjeblikket og for den nærmeste periode fremover.

[Per Hækkerup.]

Det er ganske interessant, synes jeg, at konstatere, at vi gennem lange og besværlige forhandlinger har været i stand til at nå frem til et forlig mellem de partier, der står som de bærende for dansk demokrati og har stået som de bærende for dansk demokrati igennem, ja hele den frie forfatningshistorie i Danmark, kan man næsten sige. Hvis man ser på den betænkning, som er omdelt i salen, vil man konstatere, at uden for denne positive samling er løsningen af opgaverne står et mindretal i udvalget, repræsenteret af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, her i salen repræsenteret af det ærede medlems parti.

Når vi i de 4 partier, der står bag flertalsindstillingen, er nået frem til enighed om gennemførelsen af en lovgivning på en lang række områder i et samlet kompleks, er det efter min opfattelse udtryk for en ansvarsbevidsthed ikke blot over for den øjeblikkelige situation og de krav, den stiller til os, men også over for, hvorledes vi skal udforme og placere Danmarks stilling i det næste par år.

Over for denne politik står det ærede medlem hr. Aksel Larsens politik, som den er udformet i mindretalsbetænkningen. Efter at have gennemlæst det ærede medlems mindretalsudtalelse, efter at have stiftet bekendtskab med den politik, det ærede medlem og hans parti har udformet over for den nuværende situation, kunne jeg have lyst til at minde om, at ikke blot jeg, men f. eks. også formanden for Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund ser sådan på det, at den politik, som mindretallet her giver udtryk for, er — som formanden for DASF har sagt — en demagogisk politik, og jeg må sige, at i forbindelse med den opgave, som folketinget her er stillet over for, forekommer det mig også, at det ærede medlem er kommet temmelig let omkring ved det, der skulle være hans og hans partis svar til situationen.

Jeg har bemærket, at det ærede medlem blandt forskellige foranstaltninger, som hans parti mener bør gennemføres, lægger hovedvægten på — det må i hvert fald opfattes som den egentlige ryggrad i det ærede medlems forslag — gennemførelsen af en tvangsopsparing, som skulle omfatte alle skatteborgere i Danmark. Jeg synes, det

er ganske interessant, at det ærede medlem er havnet i at forlange en sådan tvangsopsparing. Vi er jo adskillige her i salen, der erindrer, hvorledes reaktionen var i befolkningen, da vi sidste gang gennemførte en mere omfattende tvangsopsparingsordning — det er vel en halv snes år siden — og jeg synes, det er ganske karakteristisk også, at det ærede medlem i sin tanke om en tvangsopsparingsordning, som ikke er nærmere udformet, siger, at den skal sættes i forhold til det, de enkelte borgere betaler i statsindkomstskat. Det betyder, at det ærede medlem formentlig forestiller sig en tvangsopsparingsordning, som skulle svare til op imod en 10 pct.s forhøjelse af den direkte statsindkomstskat.

Der er ikke i det, det ærede medlem har nedfældet i mindretalsbetænkningen, og heller ikke — efter hvad min erindring siger mig — i det, det ærede medlem har fremført under udvalgsforhandlingerne, taget noget af de sociale hensyn, som indgår i regeringspartiernes forslag og nu indgår i de 4 partiers endelige resultat. Der er ikke tale om en forøgelse af børnetilskuddene, en forøgelse, som indgår i det lovforslag, som i dag ligger på folketingets bord. Der er ikke tale om noget nedslag for de mindre indtægter, sådan som vi har foreslået for at give disse mindre indtægter en lettelse i forhold til den byrde, en almindelig omsætningsafgift er. Der er ikke tale om ydelser til folke- og invalidepensionisterne, som på tilsvarende måde skulle holde dem — om jeg må bruge det udtryk — skadesløse for den merudgift, gennemførelsen af en almindelig omsætningsafgift ellers ville påføre dem. Tværtimod taler det ærede medlem kun om, at der skal ske en gennemførelse af en tvangsopsparing, der skal sættes i forhold til statsindkomstskatten. Jeg synes, det er ganske interessant at konstatere dette, og jeg tvivler såmænd ikke på, at det ærede medlem nok ville have været forhandlingsvenlig og også ville have taget visse sociale hensyn, hvis der overhovedet havde været politisk mulighed for at bygge på hans tanker, men selv er han i hvert fald ikke kommet på, at man skulle tage sådanne hensyn ved gennemførelsen af den tvangsopsparingsordning, han har foreslået.

Jeg vil gerne gøre yderligere to be-

[Per Hækkerup.]

mærkninger til det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Jeg må forstå det sådan, at det ærede medlem selv føler, at han har stillet sig på et noget svagt standpunkt. Det ærede medlem henfalder i sin mindretalsbetænkning direkte til noget, man i hvert fald ikke kan kalde overensstemmelse med sandheden. Det ærede medlem siger f. eks. i sin beskrivelse af de 4 partiers forslag — det står i udvalgsbetænkningens tredje-stedste stykke — :

„I øvrigt må det bemærkes, at de forudsete lettelser i statsindkomstskatten“ — det drejer sig om de 4 partiers forslag til udskrivningslov for 1963-64 — „er yderst asociale, idet de store mellemindtægter — helt op til 70 000 kr. — forudses at få en, også forholdsvis, betydelig større skattelettelse end de mindre indtægter.“

Det ærede medlem ved jo, at dette ikke passer. Men jeg vil gerne bede det ærede medlem dokumentere det, det ærede medlem har tilladt sig at skrive her; jeg vil gerne bede det ærede medlem forklare os, hvorledes f. eks. en skattepligtig indkomst på skal vi sige 60 000 kr. efter den skitse til en udskrivningslov, der ligger i de 4 partiers forlig, får en forholdsvis større skattnedsættelse end lad mig sige en indtægt på 10 000 kr. eller 12 000 kr. Det er det, det ærede medlem tillader sig at skrive, og jeg vil derfor gerne bede det ærede medlem dokumentere sine udtalelser. Mig forekommer det, at det ærede medlems begrundelser må være overordentlig svage.

Den anden bemærkning, jeg gerne vil henvise til, står omtrent i indledningen til det ærede medlems mindretalsudtalelse:

„Det må beklages, at disse forslag og tanker“ — det er det ærede medlems forslag og tanker — „har mødt så ringe eller ingen forståelse hos udvalgsflertallet.“

Hvad er det egentlig, det ærede medlem siger her? Det, der i den henseende er det interessante, er, at det ærede medlem overhovedet ikke har villet indgå på det oplæg,

regeringspartierne kom med gennem det lovforslag om omsætningsafgift, der har været til første behandling her i tinget, at det ærede medlem overhovedet ikke har villet indlade sig på en drøftelse af dette, men har fremsat nogle synspunkter, der skulle virke som et alternativ, selv om det ærede medlem udmærket godt ved, at der overhovedet ikke var politisk mulighed for at bygge på det ærede medlems udgangspunkt.

Når det ærede medlem altså klager over, at hans forslag og tanker ikke har mødt nogen forståelse hos udvalgsflertallet, må jeg sige, at den isolation, han befinder sig i, er en selvvalgt isolation. Når regeringspartierne kunne komme i forhandling med oppositionen fra venstre og det konservative folkeparti, skyldes det, at denne opposition, som vel i mange spørgsmål havde andre synspunkter end regeringen og ønskede væsentlige ændringer foretaget, dog indgik på det udgangspunkt, som regeringen havde lagt op. Men det gør det ærede medlem ikke. Han ville have, at alle andre partier skulle forlade deres udgangspunkt og gå over til hans, såfremt han overhovedet skulle deltage i forhandlingerne. Jeg må sige, at det undrer mig, at det ærede medlem har villet forspilde den chance, han havde for for en gangs skyld at præstere et stykke positivt parlamentarisk arbejde. Jeg tror, det hører til sjældenhederne i folketingets historie, at vi har haft et udvalgsarbejde som det, vi havde i underudvalget. Men i forhold til det ærede medlem var arbejdet i underudvalget, hvori kun sad ordførerne plus udvalgets formand, en ørkenvandring. Det ærede medlem spillede sfinksens rolle i denne ørken. Det ærede medlem bidrog intet positivt til forhandlingerne.

Jeg har gerne villet sige dette, fordi da det ærede medlems parti, så vidt jeg erindrer gennem udtalelser af de ærede medlemmer hr. Morten Lange og hr. Skræpenborg-Nielsen, efter valget i 1960 proklamerede, hvilken linje de ville følge her i

[Per Hækkerup.]

tinget, fik vi at vide, at nu skulle det være forbi med den propagandistiske linje, nu skulle man ikke være demagogisk, nu ville man ikke indlade sig på overbudspolitik, men nu ville man gå ind i et positivt samarbejde med de andre partier. Jeg må sige, at det er lykkedes det ærede medlem hr. Aksel Larsen med usædvanlig dygtighed — nej, måske ikke engang usædvanlig, med sædvanlig dygtighed — at forspilde enhver chance for reel indflydelse. Det ærede medlem ved jo udmærket godt, hvorledes den parlamentariske situation er her i tinget. Det undrer mig derfor, hvis den tilfredshed, det ærede medlem tilsyneladende giver udtryk for, virkelig skulle modsvares af tilfredshed i hans parti; jeg er overbevist om, at det står i direkte modstrid med den linje, andre medlemmer af det ærede medlems parti har proklameret.

Når vi fra regeringspartierne side har kunnet nå til et forlig med oppositionspartierne, venstre og det konservative folkeparti, når vi overhovedet har lagt dette kompleks af forslag frem, skyldes det først og fremmest den betragtning, at det gælder for os om at gennemføre en balancering af den økonomiske politik, så at vi kan opretholde produktion og beskæftigelse.

Man kunne måske godt fra regeringens side og også fra de to samarbejdende oppositionspartiernes side have sagt: det er ikke nødvendigt, ikke tvingende nødvendigt at foretage noget indgreb i den øjeblikkelige situation. Men det er min faste overbevisning, at hvis man havde valgt den mere lette rolle at sige, at man ville lade tingene gå, ville resultatet være blevet det, at vi i løbet af få måneder, formentlig allerede i indeværende år, ville være blevet bragt i en sådan situation, at indgreb simpelt hen havde været uundgåelige — også indgreb af betydelig mere drastisk karakter end dem, vi nu foretager.

Derfor forekommer det mig, at den politik, der nu er skitseret, og som nogle måske endda vil mene kommer noget sent, i hvert fald for så vidt kommer i rette tid, som vi nu kan nøjes med — det vil forhåbentlig vise sig tilstrækkeligt — mindre drastiske indgreb, mindre byrder på befolkningen, end vi ville være nødt til at fore-

tage, hvis vi lod tingene glide et halvt års tid endnu.

I den henseende kan man, og det har man også gjort, stillet det spørgsmål: hvorfor har regeringspartierne indladt sig på et forlig med venstre og de konservative? Enhver, der sammenligner det, der nu ligger på bordet, med de forslag, som regeringen oprindeligt fremsatte, kan jo se, at der er givet indrømmelser til de to partier til højre i salen. Hvorfor indlod regeringspartierne sig på det? Jeg skal ikke gentage mine bemærkninger til det ærede medlem hr. Aksel Larsen om den parlamentariske situation her i salen; men jeg vil gerne sige, at man havde jo som baggrund for de forhandlinger, der blev ført, en lang række udtalelser fra erhvervslivets side, hvori der blev lagt stærk vægt på, at der nu blev gennemført det, som nogle kalder en sanering, andre en afdæmpning, men som jeg ville foretrække at kalde en balancering af den økonomiske politik og den økonomiske udvikling. Det er da helt oplagt, at skulle regeringen have gennemført sine foranstaltninger med sit eget i hvert fald meget snævre flertal — hvis jeg må bruge det udtryk — så ville denne regering ikke have stået på samme måde i forhold til erhvervslivet som i det øjeblik, der står et bredt politisk flertal her i tinget bag den økonomiske lovgivning, der bliver gennemført. Netop på det økonomiske livs område, hvor det drejer sig om dispositioner i finansverdenen og erhvervslivet rundt omkring, er det af afgørende betydning, at de uden for denne sal, der skal træffe dispositioner vedrørende det økonomiske liv, har tillid til holdbarheden af det, vi her foretager os. Jeg mener, at dette er det vigtigste, der er opnået ved forliget mellem de 4 ansvarsbevidste partier; denne holdbarhed er det afgørende, det er den, som giver erhvervslivet tillid og dermed tro på, at det kan lykkes, hvilket jo i sig selv bidrager til, at vi lettere og sikrere opnår det, vi sigter imod med vor økonomiske politik.

Vi kan fra mit partis side sige, at sådan som ordningen nu er udformet, tilfredsstiller det, for så vidt angår finansåret 1962-63, det, der var vor målsætning. Vi får den finansielle stramning, der skal til. Vi gennemfører den afdæmpning i bygge- og an-

[Per Hækkerup.]

lægssektoren, der fra alle sider er erkendt som nødvendig. Også den finansielle straming og nødvendigheden af at have et kasseoverskud af en størrelse på en halv milliard kroner er jo erkendt fra alle sider.

Sammen med det, der nu gennemføres for 1962-63, har vi fra regeringspartiernes side forhandlet os frem til en ordning med venstre og det konservative folkeparti vedrørende udskrivningsloven for 1963-64. Jeg ved, at nogle synes, at denne skitse til udskrivningslov ikke er særlig god. Jeg ved ikke, om den i og for sig er så dårlig endda. Vi får jo en forhøjelse af bundgrænsen fra 5 800 kr. til 7 000 kr., vi får en nedsættelse af procenten for den proportionale beskatning fra 24 til 21, og vi får en forhøjelse af den øverste grænse for proportionalbeskatningen fra 18 000 kr. til 22 000 kr., en forhøjelse, som nogenlunde svarer til den gennemsnitlige indkomststigning, der er sket, siden vi indførte 18 000 kr. som øverste grænse for proportionalbeskatningen. Vi får en afdæmpning, om jeg så må sige, af merindkomstfradraget, således at det kun kommer til at gælde dér, hvor der er tale om en ekstra indsats, som virkelig bør belønnes. Vi får andre ændringer. Jeg må for mit eget vedkommende sige, at hvis vi skulle have lavet skitsen til udskrivningsloven, var den ikke blevet helt sådan; men sådan som den er blevet, tror jeg man har lov til at sige, at det er en ganske acceptabel udskrivningslov, der her er skitseret. Men til den er knyttet et forbehold, som jeg gerne vil gøre en enkelt bemærkning om.

Det siges i betænkningen i tilknytning til skitsen til udskrivningslov:

„Det er herved en forudsætning, at de fire partier inden den endelige udarbejdelse af udskrivningsloven for 1963-64 optager en forhandling om bedømmelsen af den økonomiske situation, herunder udsigterne for valutastillingen, beskæftigelsen samt indkomst- og prisudviklingen.

Ovenstående bestemmelser for udskrivningsloven 1963-64 vil helt eller delvis kunne fraviges, for så vidt der ud fra en almindelig samfundsøkonomisk vurdering er enighed herom.“

Man har sagt, at dette er en håndfæstning for regeringen. Jeg forstår det ikke; så vidt

jeg kan se, betyder denne klausul, dette forbehold, som er kommet ind på regeringens forslag, som var ønsket af os, ikke nogen håndfæstning for den ene part, men en forpligtelse for de fire partier, som i fællesskab bærer ansvaret for det, vi nu foretager os, til også i fællesskab at bære ansvaret for, hvis denne politik ikke lykkes i indværende år, da at fravige forpligtelsen til at gennemføre udskrivningsloven, da moralsk at være forpligtet til, om jeg så må sige, at gå videre ad samme vej.

Jeg siger ikke dette for på nogen som helst måde at underkende, at der heri ligger også en forpligtelse for regeringen og regeringspartierne, og der skal ikke være nogen som helst tvivl om, at vi står ved den forpligtelse, også som den er formuleret i betænkningen. Men hvis man, som jeg har set det adskillige steder i pressen, vil give det den ensidige udlægning, at her bindes den ene part, mener jeg det er rigtigt at sige: nej, her bindes begge parter, her bindes alle fire partier i et fælles ansvar for den lovgivning, der nu gennemføres.

Hvad er det i det hele taget for en tankegang, der ligger bag, når man taler om en håndfæstning? Man taler om det, som om regeringen her har bundet sig, her er regeringen blevet narret, her er regeringspartierne blevet lokket ind i noget, og nu har oppositionen, om jeg så må sige, krammet på regeringspartierne. Hvad er det i det hele taget for en tankegang? Jeg har i hvert fald ikke opfattet det sådan, at vi under udvalgsforhandlingerne sad og drev studehandel eller hestehandel. Jeg har opfattet det sådan, at de fire partier — jeg er overbevist om, at på tilsvarende måde har andre deltagere i forhandlingerne opfattet det — under ansvar over for den situation, vi befandt os i, blev enige om at gennemføre denne lovgivning, som vi ved i øjeblikket er ubehagelig for mange mennesker, men som det er nødvendigt at gennemføre, hvis vi skal undgå endnu større ubehageligheder.

Dette samarbejde, dette fælles ansvar, må efter min opfattelse logisk føres videre i hvert fald i én henseende. Jeg tænker på, at de partier, der her er tale om — og det har utvivlsomt været en motivering, som for mange har spillet med ind — er jo de partier, som ikke alene står bag den udenrigs- og forsvarspolitik, vi fører, men er

[Per Hækkerup.]

også de partier, der står bag den beslutning, som folkettinget har taget om at søge forhandling med fællesmarkedet med henblik på en eventuel dansk tilslutning til fællesmarkedet. Jeg tror derfor, at man skal vurdere forlignet også ud fra den større sammenhæng, der ligger deri, at med denne politik, i det omfang hvori denne politik lykkes, forberedes Danmark bedre til den eventuelle indtræden i det europæiske fællesmarked.

Men vi ved også, at den økonomiske politik ikke udelukkende bestemmes her i tinget, at den økonomiske magt i Danmark er delt op på en lang række organer, institutioner, faktorer. Det, vi har kunnet gøre her i tinget, er at træffe beslutninger, så vidt som den politiske magt i landet øver indflydelse på den økonomiske politik, men jeg vil gerne sige, ikke for at vi på nogen som helst måde skal løbe fra et ansvar, at den politik, som nu er tilrettelagt, må også forpligte andre. Jeg tænker på, at i mit parti havde vi helst set, at den almindelige omsætningsafgift var blevet gennemført i detailledet. Under indtryk af detailhandlerens — sådan har jeg forstået det — stærke modstand modsatte oppositionen sig dette, og vi bøjede os i sidste omgang, omend med betænkelse, for overhovedet at få dette til at komme i stand, bøjede os for kravet om, at omsætningsafgiften blev lagt i engrosledet.

Men dette må betyde, at den detailhandlerstand, som man herigennem har taget et vidtgående hensyn til, føler sin forpligtelse til ikke at misbruge situationen, føler sin forpligtelse til ikke at forøge sine avancer og sine indkomster som følge af engrosomsætningsafgiftens gennemførelse. Den detailhandlerstand, som har fået denne indrømmelse — jeg tror, de bliver kede af den, inden der er gået så forfærdelig lang tid, og jeg tror også, de vil opdage, at en omsætningsafgift i detailledet ud fra næsten et hvilket som helst synspunkt er bedre end en omsætningsafgift i engrosledet — denne stand må forstå, at nu er den den første befolkningsgruppe, til hvilken kravet bliver stillet om ikke at udnytte situationen, om ikke at presse større indkomster og større avancer ud af det end dem, den i forvejen har. Svinger detailhandleren på dette område, hviler der ikke blot et stort ansvar på den, men så vil det natur-

ligvis påvirke de fremtidige dispositioner, som også tinget må træffe.

Mange, nationalbankens direktør, pengevesenets folk o. s. v., har talt om, at de befinder sig i en tvangssituation, fordi regering og folketing ikke levede op til det ansvar, de havde for at føre en restriktiv finanspolitik. Ja vel, men det gør regering og folketing nu, nu tager regering og folketing ansvaret, og det må efter min opfattelse betyde, at også bankverdenen må tage hensyn til det, der sker her, og, når forholdene er gået noget mere i lave, ændre sin politik i overensstemmelse med den ændring, der her bliver gennemført ad finanspolitisk vej.

Regeringspartierne har fremsat et lovforslag om gennemførelse af økonomisk samordning, der er til behandling i et udvalg, en økonomisk samordning, hvorved vi ville forsøge at bringe de kræfter uden for denne sal, der øver indflydelse på den faktiske økonomiske udvikling, sammen til en drøftelse af vilkår og grundlag for dansk økonomi, en løbende drøftelse. Vi tror på, at en sådan økonomisk samordningspolitik ikke blot er mulig, men også nødvendig. Vi ved, at arbejdere og arbejdsgivere gennem deres organisationer har givet udtryk for tilslutning til en sådan tanke. Vi ved, at Industrirådets formand gjorde det for nylig i sin beretning. Vi ved, at andre ansvarlige erhvervsledere har gjort det samme. Der ligger her, så vidt jeg kan skønne, en mulighed for at få bragt de faktorer sammen i hvert fald til samtale, som er bestemmende for den økonomiske udvikling. Denne mulighed må ikke forspildes, denne mulighed må gribes, og jeg kan derfor ikke tro andet, end at også oppositionspartierne, som er sammen med os om tilrettelæggelsen af den del af landets økonomiske politik, det falder på det høje ting at tilrettelægge, må være enige med os i at forsøge at skabe en ramme for, at også øvrige faktorer, der er bestemmende for den økonomiske politik og økonomiske udvikling i Danmark, kommer sammen og så vidt muligt bringes på den talefod med hinanden, som er så nødvendig, hvis man skal have alle faktorerne til at virke i den samme retning.

Vi har efter min opfattelse alt for længe levet i en arbejdsløshedsøkonomi. Vi har kunnet glæde os over praktisk taget fuld beskæftigelse i de sidste 3-4 år, men indtil da har vi levet i en arbejdsløshedsøkonomi,

[Per Hækkerup.]

hvor, om jeg så må sige, sikkerhedsventilen mod, at det økonomiske liv løb løbsk, var en arbejdsløshed, som ensidigt vendte sig mod lønmodtagerne. Nu lever vi i den fulde beskæftigelses tid; det kræver efter min opfattelse en omstilling af os alle, i regeringen, her i folketinget, i erhvervslivet, i organisationerne, hos hver eneste borger i landet, en psykologisk omstilling til, at man pludselig ikke længere skal tænke ud fra en arbejdsløshedsøkonomi, men skal tænke ud fra en økonomi, hvor der er fuld beskæftigelse.

Jeg har ingen patentløsning på, hvorledes vi skal vende os om til de nye forhold, men vi bliver nødt til at gøre det. Vi skal permanent bort fra de gamle tilstande, hvor hele samfundets befolkning, når det gik galt, blev håret af de 10-20 pct. af lønmodtagerne, der blev stødt ud i arbejdsløshedens mørke; men en sådan politik, der bygger på fuld beskæftigelse, kræver fordomsfrihed, kræver, at vi er frigjort fra gamle dogmer. I arbejderbevægelsen er vi parat til fordomsfrit at gøre dagens gerning og gøre det på en måde, som vi tror er virkelig med fremtiden for øje.

Peter Nielsen: Ved første behandling af lovforslaget om en almindelig omsætningsafgift tillod jeg mig at udtrykke håbet om, at vi her i landet også ville forstå at kunne dele de gode tider med hverandre, ellers havde vi ikke fortjent denne opgangstid.

Over for de røster, der vil fortælle, at vi allerede har sat de gode tider over styr, er det værd at gøre opmærksom på visse kendsgerninger. I 1961 kunne den danske befolkning sætte sin fortjeneste og sit forbrug over 10 pct. i vejret. Det samme synes at ville gøre sig gældende i 1962, således at man i løbet af 2 år hæver levestandarden med ca. 21 pct. Det er mere, end vi kan holde til i det lange løb, og vi kan derfor nemt komme til at spise af sædekornet og dermed forringe mulighederne for en fortsat forøget levestandard. Derfor ønskede regeringen, støttet af 86 af folketingets 179 medlemmer, at skåne dette sædekorn ved at inddrage 500 mill. kr.s købekraft i indeværende finansår, for så vidt et anseligt beløb, men det andrager dog kun mellem 25 og 30 øre om dagen pro persona. Det kan måske også udtrykkes således, at i de 80

lange dage og til dels nætter, hvor der har været forhandlet, er nationalproduktet og dermed til dels forbrugsevnen steget med henved 1 milliard kr., altså med dobbelt så meget som det beløb, hvormed købekraften ønskes beskåret. Under forhandlingerne er det da også anerkendt, at det er nødvendigt at inddrage de 500 mill. kr., altså ikke nedskære det nuværende forbrug, men blot begrænse dets forventede stigning fra de 10 til ca. 7½ pct. Spørgsmålet er så, om denne bremse på stigningen i det lange løb er kraftig nok.

Man blev altså hurtigt enig om, at denne bremse var nødvendig, og at man skulle konsolidere de gode tider; men hvordan fordelingen skulle ske, beredte visse vanskeligheder, idet hvert parti ønskede, at bremsen på forbrugsudvidelserne skulle være mindst følelig for de indtægts- og erhvervsgrupper, det følte sig som repræsentant for. Men det er nu altså lykkedes at fordele de gode tider mellem sig, og hvem der så fremtidig får den største bid af kagen, kan der naturligvis anstilles mange betragtninger over.

For mit partis vedkommende har det hele tiden været målet at skåne grupperne med de mindste indtægter. Selv om det fremsatte omsætningsafgiftslovforslag medtog visse levnedsmidler under beskattningen, var der foreslået så store erstatninger herfor, at der absolut ikke var tale om at begrænse de små indtægters forbrugsstigning. Jeg kan derfor ikke deltage i de mere eller mindre rørstrømske udgydelser over, at man ville beskatte vandgrød og kartofler; der var foreslået rigelige kompensationer.

Af praktiske grunde, som alle anerkendte, var det bedst under en detailoms at have alle varer, der omsættes i detailledet. Der foreligger nu ændringsforslag om, at omsætningsafgiften opkræves i engrosledet, og det tjener vel næppe noget formål at genoptage diskussionen om detail- kontra engrosoms. Mit partis motiveringer for detailomsen var, at den hurtigst virkede efter sin hensigt, at begrænse forbruget, og at den ville virke mere ligeligt på de forskellige varegrupper, således at de mere luksusprægede varer med den store detailavance fik samme omsætningsskat som andre varer. Ligeledes ville detailomsen bevirke,

[Peter Nielsen.]

at detailistens varelager ikke ville være beskattet. Men selvfølgelig gør en engrosoms det nemmere at lave undtagelser, og det er naturligt, når vi enes om denne, da at fritage levnedsmidler. Det betyder også, at alle, hvad enten man er producent eller køber af levnedsmidler, stilles lige over for loven.

Af praktiske grunde foreslås nu omsbeskatning af de mere traditionelle forbrugsbeskattede varer ved, at man simpelt hen forhøjer de såkaldte punktsskatter, således at man undgår beskatning i såvel fabrikations- som engrosleddet. Da disse skatter til dels er værdiskatter, har man foreslået dem ændret, således at der gennemsnitlig kun bliver tale om en stigning svarende til 9 pct. i engrosleddet — det gælder tobak, øl, spiritus, chokolade m. v. — og denne forhøjelse af punktsskatterne er beregnet at ville indbringe 351 mill. kr. årlig, altså knap 1 mill. kr. daglig eller ca. en snes øre pro persona.

På tøj bliver der ingen omsætningskat, før den almindelige tekstilskat afskaffes til april, hvorefter beskatningen på varer inden for denne branche bliver mindre, selv om omsen så til gengæld indføres her også.

Da levnedsmidler og tøj således fritages, bliver der for et almindeligt, jævnt forbrug ikke mange varegrupper, der nybeskattes, og med de kompensationer, der er foreslået, er det lykkedes at skåne grupperne med de små indtægter for nogen beskæring af deres forbrugsudvidelse. For de øgede forbrugs-skatter, de skal udrede, gives nedslag i skatten for skattepligtige indkomster op til 10 000 kr. for forsørgere, ligesom børnetilskuddet øges. Det betyder f. eks., at en familieforsørger med 1 barn og en skattepligtig indtægt på 8 000 kr. — altså henved 10 000 kr. i egentlig indtægt — får en letelse på 202 kr. for resten af finansåret. Da en engrosoms på 9 pct. nogenlunde vil svare til en 6 pct.s detailprisstigning, vil det sige, at han i de 8 måneder foruden levnedsmidler, tøj og brændsel kan foretage vareindkøb for henved 400 kr. månedlig uden at være ramt af omsen. For enlige forsørgere, hvor børnetilskuddet øges med yderligere 100 kr., vil det være muligt at foretage tilsvarende vareindkøb — mad og tøj altså

ikke indbefattet — for ca. 500 kr. om måneden. Dertil kan føjes, at omsen næppe vil give sig udtryk i detailprisen den 1. august, idet de handlende da ligger med ubeskattede varelagre.

De 12 kr. mere om måneden til folke- og invalidepensionister — hvilket også ydes efter enkeloven — betyder, at der kan foretages indkøb af omsbeskattede varer for ca. 200 månedlig, før man rammes af omsen. Den har altså ikke social slagside — tværtimod.

Under forhandlingerne har man jo været så optimistisk at antage, at de gode tider vil fortsætte med så stor styrke, at man i det næste finansår igen kan udvide forbruget med hele omsens provenu ved at anvende dette til lempelser i den direkte personbeskatning, og der er truffet aftale om, efter hvilke retningslinjer sådanne lempelser skal gives. Til børnetilskud og til folke- og invalidepensionister reserveres først 100 mill. kr., der bevirker, at altså forældre og de gamle fortsat holdes skadesløse. Ejendoms-skatterne skal lempes, og det vil sammen med opsparingspræmier sluge andre 100 mill. kr. Det forudsættes, at der så skal blive 700 mill. kr. til direkte skattelettelser. Bliver der overskud ud over de 500 mill. kr. på statsfinanserne i 1962-63, skal dette anvendes til yderligere skattelettelser. Vi må alle håbe, at denne optimisme er berettiget, idet den er udtryk for, at de gode tider er blevet endnu bedre, så en sådan ny forbrugsudvidelse kan finde sted. Skulle dette ikke blive tilfældet, må der i god tid forhandles, og kan enighed så ikke opnås, må sagen indankes for den politiske højesteret: vælgerne.

Men kan man give disse skattelettelser i 1963, vil det som omtalt af det ærede medlem hr. Per Hækkerup ske ved en forhøjelse af den skattefri bundgrænse til 7 000 kr. for forsørgere. Det kan jeg kun hilse med tilfredshed, da det er i overensstemmelse med det socialdemokratiske program. Ligeledes er det godt, at proportionalsskatteprocenten nedsættes fra 24 til 21. Det er måske noget betænkeligt at forhøje proportionalsskattegrænsen til 22 000 kr., selv om denne grænse også må være underkastet prisudviklingens lov, og det må erkendes, at indtægtsgrupper på dette niveau er beskattet hårdere end andre indtægtsgrupper. Ved denne omlægning bliver det da også muligt at løse sam-

[Peter Nielsen.]

beskatningsproblemerne for de fleste mennesker.

Denne aftale om det kommende års udskrivningslov vil måske af mange blive betegnet som en skattereform, hvilket vel nok er en overdreven brug af dette udtryk. Der vil selvfølgelig ske det, da over $\frac{2}{3}$ af statens indtægter så vil hidrøre fra vareafgifter, at tanken om helt at overgå til forbrugsskatter vil melde sig med fornyet kraft, så man helt kan undgå skatteligning, selv om man stadig væk dog vil have kommuneskatterne tilbage. Hvor fristende en sådan omlægning end kan forekomme, vil den ikke kunne få vort partis støtte, idet den uvægerlig vil give social slagside, medmindre man vil udbetale ret store kontante tilskud til mindre og mellemindkomster. Ved at bibeholde direkte personbeskatning kan man, som nu også foreslået, undgå den sociale slagside, og det er derfor klogest at påregne, at den direkte indtægtsbeskatning bibeholdes. At den nedsættes, kan efter min formening ikke kaldes en egentlig reform; den har skatteyderne stadig til gode. Men jeg må erkende, at en sådan reformering bedst foretages, når andre skattelovgivning mere uvedkommende ting ikke indblandes. Selv med de påtænkte nedsættelser vil vore skattelove stadig være det samme vildnis, og en egentlig skattereform er fortsat påkrævet. Det kan ikke foregå før i skatteåret 1964-65, altså for indtægterne i 1963, medmindre der har været folketingsvalg forinden. Men en så gennemgribende reform må man også have god tid til at forberede. De andre nordiske lande forhandlede og vedtog da også sådanne reformer flere år, før de skulle træde i kraft. Jeg udtrykker derfor ønsket om, at man snarest muligt kommer i gang med arbejdet på en egentlig skattereform, der kan rydde op i vor nuværende skattejungle og skabe mere retfærdige forhold, således at skattebyrden bliver mere retfærdigt fordelt mellem de forskellige indtægtsgrupper og mere jævnt fordelt for den enkelte skatteyder i den årække, hvori han er skattebetaler, så han altid svarer skat efter sin øjeblikkelige skatteevne. Til et sådant arbejde vil mit parti møde med mange gode tanker og forslag, bl. a. om kildeskat, mere jævne og rimelige skatteprocenter ved skattefradrag-

rettens bortfald samt yderligere nedsættelse af skatteprocenterne ved at inddrage alle indtægter under beskatningen ved en skærpet skatteligning og ved beskatning af arbejdsfrie indtægter, altså en skærpelse af kapitalvindingsskatten. Jeg anbefaler dog nu de foreslåede ændringer i vor skattelovgivning som det, der under de politiske forhold kan opnås. Men arbejdet med en egentlig skattereform må ikke af den grund ligge stille, det må tværtimod fortsættes med forøget kraft.

Mit parti er for så vidt enigt om det ønskelige i, at befolkningen selv ved egen opsparing undlader for store forbrugsudvidelser, i stedet for at staten gennem overbudgettering skal spare op på befolkningens vegne. Den højtærede finansminister har da også i denne samling fremsat lovforslag om at animere til øget opsparing ved en præmiering. Mit parti er ikke tilhænger af, at en præmiering finder sted ved, at toppen skæres af den skattepligtige indtægt. Det giver skatteydere i den progressive skatteklasse de største fordele. Vi er dog gået med til, at den skattefrie kapitalbinding forhøjes til 1 500 kr. og 1 000 kr. for henholdsvis forsørgere og ikke-forsørgere, ligesom indekskontrakternes antal for den enkelte og aldersgrænsen forhøjes. En yderligere præmiering vil kunne finde sted ved, at præmierne gives med proportionalsskatteprocent, hvorved alle indtægtsgrupper stilles lige. Opsparingen skal ske over indkomsten, og der skabes adgang til kontrol med formueforøgelsen, selv om jeg må indrømme, at en sådan kontrol vil frembyde visse vanskeligheder.

Der er i dette forlig indgået ting, som ikke angår skattelovgivningen, og jeg skal derfor ikke gøre dem til genstand for nærmere omtale, da der jo samtidig finder en såkaldt storpolitisk debat sted.

Der er dog ét forhold, jeg især som repræsentant for områder, hvor de beskæftigelsesmæssige problemer er særlig store, kan ønske at fremhæve. Forligets vigtigste formål er at bevare den gode beskæftigelse, selv om der nu foretages en begrænsning af offentlig anlægsvirksomhed og visse former for privat byggeri såsom sommerhuse og garager, idet mennesker jo dog skal have boliger før bilerne. Byggekapaleten skal fortsat udnyttes fuldt ud, selvfølgelig, men

[Peter Nielsen.]

boligbyggeriet får nu førsteretten, hvilket må hilses med tilfredshed. Men en sådan ændring af byggesektorens arbejde kan som alle ændringer for en kortere periode forårsage en pletvis arbejdsløshed såvel inden for de enkelte fag som rent geografisk. Det kan f. eks. ikke være meningen, at nordjyske arbejdsmænd skal kastes ud i arbejdsløshed, fordi der f. eks. mangler murere i København. Jeg hilser med glæde, at der tages hensyn hertil, hvis faren for en sådan pletvis arbejdsløshed skulle opstå. En rimelig geografisk fordeling af arbejdsmulighederne må også fortsættes, og selv om der nu tages nogle måneders pusterum med udstedelse af egnsudviklingsgarantier, kan dette arbejde dog stadig fortsætte. Jeg anbefaler derfor de stillede ændringsforslag til omsætningsafgiftslovsforslaget og de andre lovforslag, som forliget nødvendiggør.

Der har jo været og er mange andre tanker fremme om, hvordan man kunne løse de opgaver, som forliget nu løser. Flere af disse tanker synes inspireret af det socialdemokratiske parti-program. At man kan hente inspiration dér, er jo kun godt; socialdemokratiet skal i øvrigt nok, efterhånden som de politiske muligheder viser sig, selv gennemføre sit program, men vi må erkende, at som de politiske forhold her i folketinget har udviklet sig, skal der mindst et trepartisforlig til, for at lovene kan gennemføres, idet jeg ser bort fra, at et tokantet forlig mellem to af de tre største partier kan indgås. Man kan så teoretisk opstille andre former for forlig, måske en helt ny trekant. Noget sådant hører vist mere til den abstrakte politiske tænkning; og mon befolkningen ikke først og fremmest ønsker, at vi herinde skal beskæftige os med praktisk politik og ikke hengive os til drømme eller mareridt, om man vil, om andre, mere eller mindre besynderlige politiske konstellationer?

I erkendelse af de politiske muligheder, der for tiden er her i folketinget, anbefaler jeg de stillede ændringsforslag m. v.

Erik Eriksen: Ligesom det ærede medlem hr. Per Hækkerup vil jeg også sige nogle ord om det forlig, der er blevet indgået, men indledende vil jeg gerne søge at registrere den udvikling, der førte til nød-

vendigheden af, at vi nu måtte afslutte dette allerede meget omtalte forlig.

I de sidste måneder har jo næsten hele den politiske interesse samlet sig om vore økonomiske problemer. Økonomiens karrusel var ved at løbe løbsk. Der har været en voksende forståelse af, at noget måtte der gøres for at hindre de sidste års gode tider i at slå over i deres modsætning, men der var en forbløffende mangel på enighed om, hvad der skulle til. Ja, man har vel endda lov til at sige, at da det kom til stykket, var det chokerende, så få tanker man i regeringskredse havde gjort sig om årsagerne til denne fare for løbskørsel, og hvis man ikke gør sig årsagerne klart, er der ikke meget håb om, at man kan nå til en varig sanering.

Det kan være let nok at påpege de fejl, der er begået, og for oppositionen er det særlig let, for sandt at sige har regeringen i realiteten ganske undladt at gøre befolkningen forståeligt, hvor stærkt vor økonomiske situation er forringet. Da vi sad ved forhandlingsbordet, var denne mangel på orientering en meget stor vanskelighed. Store befolkningsgrupper var ganske uforberedte på, hvad der måtte komme, og jeg vil derfor gerne i dag indlede med nogle bemærkninger om den økonomiske udvikling i de sidste år.

Det prægede de fleste af årene i 1950'erne, at vi havde ringe vækst i produktionen, stadig arbejdsløshed, for lille opsparing og investering, og vi havde gentagne valutakriser, som for en tid lang satte det økonomiske fremskridt i stå. Når vi fik økonomien i, hvad jeg vil kalde god gænge, for 4-5 år siden, skyldtes det først og fremmest, at der i løbet af ret kort tid viste sig en væsentlig forbedring af forholdet mellem priserne på vor ind- og vor udførsel. Medens priserne på vor udførsel holdt sig nogenlunde konstante i de senere år, indtrådte der i løbet af de første måneder af 1957 et fald i vore indførselspriser, og dette prisfald fortsatte i fulde 2 år. Siden da har priserne på vor indførsel holdt sig omtrent uforandret. Denne ændring i vore ydre forhold viste sig at være nok til at sætte skub i hele økonomien, ligesom det stivede den begyndende fremgang af, at der var højkonjunktur på de vigtigste af vore markeder. Med de undtagelser, der skyldtes landbru-

[Erik Eriksen.]

gets forhold, fandt vi god afsætning for en hurtigt stigende eksport.

Når det overhovedet var muligt at få så hurtig gang i produktion og eksport, skyldtes det bl. a., at der var en beskæftigelsesreserve. Mange arbejdsløse kom i gang, og industrien nød godt af en følelig tilgang af arbejdskraft fra landbruget, som til stadighed har måttet se sit folkehold mindsket. Denne beskæftigelsesudvikling har haft sin betydning for, at priser og omkostninger holdt sig omtrent i ro i opsvingets første år.

Man kan sige, at vor økonomi hermed kom ind i, hvad jeg vil kalde en god cirkel. Vi kender jo den onde cirkel, som er kendetegnet ved, at priser og omkostninger jager hinanden i vejret, så resultatet bliver valuta-kriser og arbejdsløshed. Nu kom vi altså ind i en god cirkel: vi fik fuld beskæftigelse for første gang i mange år. Investeringerne steg stærkt. Og dermed blev grunden lagt til en produktionsudvikling på et væsentlig højere niveau end tidligere. Forbedringen af afskrivningsreglerne hjalp også med til at bringe økonomien over det døde punkt, og samtidig har det haft sin betydning, at importrestriktionerne på væsentlige områder blev afskaffet eller i det mindste kom under afvikling. Det har utvivlsomt haft stor betydning for at holde priser og omkostninger til en vis grad nede. Endelig kan der være grund til at nævne, at dannelsen af fællesmarkedet så givet har sat skub i mange virksomheder. Den øgede produktion gjorde det muligt at gennemføre øgede investeringer, som så igen på deres side lagde grunden til en højere produktion. Vi må regne med, at der her — ligesom tilfældet er i de fleste andre lande i Vesteuropa — er en nær sammenhæng mellem vilkårene for produktion og investering og dermed også for en god fremskridtstakt i økonomien.

Det er noget af det væsentligste, synes jeg, vi har haft mulighed for at lære i disse år. Men samtidig har vi unægtelig også haft lejlighed til at se, hvorledes man gør gode

tider dårlige, og det må siges så klart og tydeligt som det kan, at recepten på, hvorledes det gøres, bærer regeringens underskrift. Der er intet i vore ydre forhold, der har ændret sig på en sådan måde, at det kunne hindre en fortsat fremgang i dansk økonomi og produktion. Den krise, der er dukket op i vor økonomi, er helt og fuldt af hjemlig oprindelse. Den er „made in Denmark“, og det er i dette tilfælde bestemt ikke noget kvalitetsstempel.

Når dette er sagt, må jeg tilføje, at jeg tror, det er en for enkel forklaring at give de stigende lønninger hele skylden for den gale udvikling. For lønningerne stiger jo ikke af sig selv. Længe før vi havde opnået fuld beskæftigelse, mærkedes der en meget kraftig lønglidning i byggefagene, og den er for øvrigt ikke ophørt endnu. Denne lønglidning spillede efter min mening en ganske afgørende rolle for indkomstforøgelserne på andre områder; jeg tænker her både på andre arbejdere, på adskillige erhvervsdrivende og på tjenestemændene. Det var denne samlede indkomststigning på op imod 15 pct., som i 1961 slog bunden ud af vor økonomi, fordi produktionen i dette år kun steg med ca. 5 pct. eller måske lidt mere.

Det bliver et vigtigt og selvstændigt spørgsmål at klargøre sig, hvorfor byggefagernes lønglidning satte ind så tidligt og med så stor styrke. Fra kredse, der står regeringen nær, har man søgt at lægge skylden på den liberalisering, som den daværende regering så sig nødsaget til at gennemføre i 1958. Det er imidlertid at fordreje kendsgerningerne. Der skete ganske enkelt det, at liberaliseringen udløste de hidtil bundne kræfter hos det private byggeri. Det gale var, at regeringen ikke i mindste måde tog notits af denne vældige igangsætningsbølge, der tjente til dækning af hidtil opstemmede behov. Der blev i 1959 med offentlig støtte sat langt mere byggeri i gang end i året før. Der blev hurtigt fuld beskæftigelse og mere end det. Og da der ikke er fri import af byggematerialer, kunne bygmestrene — og det kunne de gøre uden at blinke — imødekom-

[Erik Eriksen.]

me ethvert ønske om lønforhøjelse. Det blev lejerne, der kom til at betale. Den alt for store igangsætning af offentligt og offentligt støttet byggeri tydede i virkeligheden på meget ringe forståelse for det økonomiske livs love. Jeg tror ikke, at jeg røber nogen hemmelighed ved at sige, at denne ringe forståelse har været særdeles livskraftig. Boligministeren har haft ganske overordentlig svært ved at se, hvor stor en del af vore økonomiske vanskeligheder der stammede fra byggesektoren.

Nu ville det ikke være rimeligt, hvis jeg undlod at påpege, at de radikale økonomiministres manglende overblik eller politiske svaghed bærer en meget stor del af ansvaret for regeringens ulykkesbringende politik. Det var dog dem, der fremfor nogen havde pligt til at råbe gevalt i tide. Men de svigtede begge.

Det er karakteristisk for regeringens holdning til byggeriet og til dets placering i økonomien, at da nationalbanken gennemførte den seneste diskontoforhøjelse for at hindre vor økonomi i at løbe af sporet, svarede regeringen med forhøjelser i den offentlige støtte for derved at hindre en formindskelse af byggeriets omfang.

Jeg mener, at det, der er sket på dette område, må være en meget kraftig lærestreg. En anden sag er det så, at indkomstudviklingen i sig selv nu skaber problemer. Det er noget, vi kan se i alle landene omkring os. Det gælder både Norge, Sverige, England, Vesttyskland, Schweiz og Frankrig, og i de seneste måneder har problemet meldt sig med en vis styrke også i USA, som endnu er et stykke fra at have det, man kalder fuld beskæftigelse.

Som et vigtigt led i dette problem har vi lønreguleringen ved hjælp af et pristal med skatter. Det har gang på gang vist sig at gøre det vanskeligt eller helt umuligt på dette grundlag at føre en rationel politik.

Vi har derfor kunnet lære af disse år, at vi snarest muligt måtte finde frem til veje, så at indkomsterne ikke stiger stærkere end produktionen, eller — hvis det skal udtrykkes lidt mere beskedent —: at vore omkostninger i hvert fald ikke stiger stærkere, end tilfældet er i de lande, som betyder mest for vor udenrigshandel.

Det må også ind i billedet, at statens finanser så åbenbart har medvirket til, at vore økonomiske vanskeligheder er blevet så store. År for år er statens udgifter steget, og særlig galt var det i sidste finansår, 1961-62, da statens udgifter steg med omkring ved en fjerdedel. Vel har vi kun én Bomholt, men jeg må sige, at andre højtærede ministre bestemt heller ikke har været sinker, når det gjaldt om at belaste den offentlige økonomi med nye udgifter.

Når jeg siger dette, er der måske en og anden, som tænker, at jeg herved giver udtryk for en i bred almindelighed fjendtlig indstilling over for offentlige udgifter. Det er imidlertid helt forkert. Jeg er fuldt ud klar over, at der i de kommende år vil kræves meget store udgifter til undervisning, veje, hospitaler, sociale områder, forsvar og andre af samfundets fællesformål. Men det, jeg ønsker at understrege, er, at det er halsløs gerning at ville have alt på én gang. Den langsomme vækst i landets økonomi i store dele af efterkrigsårene har naturligvis bevirket, at der er store udækkede behov, der trænger sig på. Det gælder dog nogenlunde for staten, som det gælder for den enkelte: ønskerne er talløse, men økonomien sætter snævre grænser for, i hvor høj grad disse ønsker kan imødekommes. Men den økonomiske udvikling fortæller os altså, at ønskerne i hvert fald ikke kan opfyldes uden en forudgående opsparing.

På statens område har man et indtryk af, at næsten alle ønsker helst skulle opfyldes med det straks. Taget for sig kan der sikkert gives overbevisende argumenter for hvert eneste ønske, men ønskernes samlede sum har altså ikke været forsvarlig. Jeg tror, det er professor Hoffmeyer, som har udtrykt kendsgerningerne på denne, som jeg synes, træffende måde. For det er jo nemlig sagen: hvis den enkelte og staten skal opretholde en sund økonomi, må overvejelserne af, om denne eller hin udgift er uopsættelig eller blot såre ønskelig, præges af en helhedsvurdering. Og først nu på det sidste er altså regeringen tvunget ind på denne vej.

Der er andre forskelle i statens og den enkeltes økonomi. En af dem er, at statens indtægter ikke kan stå i noget direkte forhold til indsatsen. Staten har derfor ikke det samme økonomiske pres, som f. eks.

[Erik Eriksen.]

den enkelte familie har. Staten kan f. eks. få indtægter, som det ville være rigtigst at give afkald på, så de forblev hos borgerne og ikke passerede den offentlige økonomi. Har staten mange penge liggende i kassen, så er det — det har det i hvert fald indtil nu for mange af vore politiske modstandere været — som om pengene bogstavelig talt brændte dem i hånden. De måtte hurtigst muligt gives ud. Og dermed er den ofte påberåbte konjunkturudjævnen finanspolitik gjort til det rene vrøvl. Den er blot blevet til et skalkeskjul for ønsket om fortsat stigende indtægter og udgifter for statskassen.

Derfor har vi også lært, at statens udgifter spiller en meget væsentlig rolle for den økonomiske udvikling. Når investeringerne stiger, hvad der i sig selv er et meget stort gode, er det nødvendigt, at opsparingen stiger i nogenlunde samme takt. Derfor er det nødvendigt, siger jeg, at se på årsagerne til, at opsparingen ikke er steget med tilstrækkelig styrke.

Vi har fra vor side for længe siden påpeget, at de stadige prisstigninger virker som en gift for opsparingslysten. Trods det høje renteniveau var prisstigningerne sidste år så store, at sparernes rente blev nul. Det siger sig selv, at det er noget, der ikke stimulerer til opsparing. Derfor er det vigtigt for hele vor økonomiske politik, at priserne holdes i ave. Jeg vil også i denne forbindelse fremhæve retfærdighedshensynet over for mange selvpensionister og andre, der foretager en langsigtet opsparing, og som prisstigningerne berøver en væsentlig del af frugten af deres afsavn.

Men ikke alene inflationen virker til skade for opsparingen. Det gælder også skatterne, såvel ved deres størrelse som ved selve opkrævningsformen. For mange, det gælder vist for de fleste, fremkommer opsparingen, når forbruget er dækket og skatterne er betalt. Bliver skatterne for store, går det fra opsparingen. Da det er nødvendigt med en stor opsparing for at sikre en stor beskæftigelse, ville det med det nuværende store skattetryk være rimeligt at gøre i hvert fald det meste af opsparingen skattefri. Mener man ikke, det kan gøres på en gang, så bør man i hvert fald, som det nu også sker, udvide de be-

stående opsparingsordninger ganske væsentligt. En øget opsparing, minder jeg om, er et gammelt punkt på mit partis program. Jeg mener, at tiden har givet det endnu større vægt end tidligere, og det har glædet mig at se, at der i kredse langt uden for oppositionen efterhånden er blevet forståelse for rigtigheden af vore synspunkter på disse områder.

Også i selve skattesystemet ligger der en afsvækkelse af opsparingsmulighederne. Det siger sig selv, at når hele indkomsten beskattes, hvad enten den er forbrugt eller en del af den er opsparet, virker det ikke befordrende på opsparingen. Det gør derimod skatter, som hviler på forbruget, og som lader opsparingen gå fri. Vi har derfor gennem adskillige år vendt os imod at tildele indkomstskatten en for stor plads i den samlede beskatning. Vi har længe haft den opfattelse, at der burde ske en formindskelse af indkomstskatternes plads i vort skattesystem, således at en voksende del af det nødvendige skattetryk kom til at hvile på forbrugsafgifterne.

Jeg skal i øvrigt ikke trætte med nogen lang opremsning af de mange punkter, på hvilke vi kan drage lære af de senere års økonomiske udvikling. Dog må jeg fremhæve, at vi også gang på gang har understreget, at vi ikke i det lange løb kunne lade det forhold ligge, at folk, som har været så heldige at få en lejlighed i rette tid, herigennem har sikret sig en umådelig fordel, som ikke er blevet de unge og dem, der har måttet skifte bopæl, til del. De må betale de høje huslejer. Det er så en ting for sig, at huslejerne som følge af den økonomiske politik bl. a. og gennem opretholdelsen af det høje renteniveau er skruet væsentligt op. Huslejepolitikken bevirker således en skæv fordeling af lejlighederne og modvirker en meget ønskelig bevægelighed for arbejdskraften. Det er derfor efter vor opfattelse en nødvendig forudsætning for en sanering af vor økonomi, at der i hvert fald sker en begyndende afvikling af de restriktioner, vi finder på dette område. Huslejusteruleringen står jo i dag som den sidste af krigstidens restriktioner. Det er snart en menneskealder siden, den indførtes, og huslejestoppet og den politik, der i det hele taget knytter sig til dette område, mener jeg for længst har overlevet sig selv. Men en løsning kan ikke

[Erik Eriksen.]

nås, uden at befolkningen som hovedregel betaler, hvad det koster at bo. Det giver sig selv for de helt nye ejendomme, og for de ældre må der tages hensyn til, hvad der mangler i henseende til udstyr, bekvemmeligheder og beliggenhed.

Jeg har her nævnt en række af de forhold, hvoraf vi, gentager jeg, har kunnet lære af den økonomiske udvikling i de seneste år. Der er i og for sig ikke det mindste opsigtsvækkende heri. Fremtrædende erhvervsfolk, nationalbankens direktør, internationale organisationer, bankernes årsberetninger og adskillige fremtrædende nationaløkonomer har peget på de samme årsager til, at udviklingen er blevet skæv. For mange slog det vel nok hovedet på sømmet, da regeringens eget økonomiske sekretariat for et par måneder siden med meget stor klarhed understregede og kortlagde situationen og tilsluttede sig den vurdering, som andre økonomisk sagkyndige også havde anlagt, og som det parti, jeg tilhører, ofte havde foreholdt regeringen. For det vil jo gerne gøre helt klart, at vi fra vor side igen og igen har advaret om, at regeringens politik måtte revne med et knald, men regeringen vendte det døve øre til, og jeg må jo rigtig nok sige, at da socialdemokratiet gik til valg på slagordet „Gør gode tider bedre“, var vi nogle, der ikke rigtig kunne forstå det. Man gik til valg på dette slagord, skønt det jo ikke kunne være skjult for regeringen, at de gode tider var godt på vej til at blive dårlige. Det må beklages, at socialdemokratiet kunne vinde så mange stemmer på løftet om at ville gøre udefra kommende gode tider bedre. Det er forbløffende, men det forklejner ikke venstres politik, det forklejner ikke oppositionens politik, for den har været rigtig, og det fir-kantede forlig, som nu er indgået, tjener som bekræftelse på, at oppositionen så rigtigt og ikke malede udsigterne i for mørke farver.

Jeg mener det derfor berettiget at fastslå, at ikke alene har regeringen den altovervejende del af ansvaret for den uheldige udvikling, der har ført til det, hvori vi står i dag. Regeringen har et meget tungt ansvar for, at der ikke på et tidligere tidspunkt skete en dæmpning af hele den økonomiske aktivitet.

Jeg må måske lige her indskyde, at på mig har den megen radikale tale om samordning ikke virket ægte; jeg kunne godt sige, at den har virket hul og forloren, for er der noget, denne regering ikke har befordret, så er det samordning. Den har lagt sin økonomiske politik til rette på en sådan måde, at det blev regeringen, der startede den vilde jagt. Det har så vist ikke haft noget som helst med samordning at gøre. Derfor står det, som om denne tale mest har været til udvortes brug.

På den baggrund, jeg her har ridset op, kan vore synspunkter altså sammenfattes således: de opgaver, landet står over for, må deles i to, nemlig for det første at sanere økonomien og for det andet at tilvejebringe de bedst mulige betingelser for erhvervslivet ved vor indtræden i fællesmarkedet. Erhvervene må stilles således, at de får grundlag for at skabe en voksende produktion under de nye konkurrencevilkår.

Jeg er egentlig tilbøjelig til at tro, at adskillige fejl vurderer de problemer, som rejser sig ved vor forestående indtræden i fællesmarkedet. Jeg ser det således, at hvis vi forblev udenfor, ville vor økonomi blive udsat for en belastning så hård, at ikke mange ville være parat til at tåle den. Når vi kommer ind i fællesmarkedet, møder der os store muligheder, men også risiko. Hvis vor økonomi er konkurrencedygtig, så melder de store muligheder sig. Det sker, når vore virksomheder får adgang til markeder, der er mange gange større end de hjemlige. Mange af disse markeder har hidtil været beskyttet gennem høje toldmure og andre restriktioner. De bliver nu blotlagt for danske eksportbestræbelser. Men hvis vor økonomi ikke er konkurrencedygtig, fordi vore omkostninger er for høje, er det klart, at så er risikoen der, så bliver det de konkurrencedygtige virksomheder inden for fællesmarkedets lande, der får chancerne på det danske marked. Derfor er det efter min mening afgørende, at vi ikke skyer nogen anstrengelser for at give erhvervslivet de bedst tænkelige betingelser for at blive så konkurrencedygtigt, som det er muligt.

Det, jeg har registreret, er udviklingen op til, skal vi sige i dag. Det siger sig selv, at på denne baggrund er det ikke nogen ønskeopgave for en opposition at med-

[Erik Eriksen.]

virke til en sanering af økonomien, og det gælder naturligvis så meget desto mere, når regeringen selv er skyld i vanskelighederne og gennem længere tid har siddet andres — i dette tilfælde oppositionens — advarsler overhørig. Derfor kunne det sådan set have været fristende at lade, om jeg så må sige, regeringen stege i sit eget fedt. Vi har i venstre imidlertid altid været parat til at påtage os et ansvar for den økonomiske udvikling, blot vi fik rimelige vilkår for vor medvirken. Situationen, umiddelbart før forhandlingerne om vor deltagelse i det europæiske fællesskab går ind i den afgørende fase, måtte naturligvis øge vor interesse i at hjælpe til med en gennemgribende styrkelse af økonomien.

Den lære, som man har kunnet drage ikke blot af de seneste års udvikling, men også af udviklingen efter tidligere kriselovgivninger, gjorde det imidlertid denne gang nødvendigt, at vi måtte stille visse betingelser for vor medvirken. Skulle vi medvirke til en sanering af økonomien, måtte det være en forudsætning, at der ikke blot blev tale om en ny drejning af skatteskruen, oven i købet måske med politisk sigte; vi måtte også have rimelig sikkerhed for, at saneringens virkninger ikke hurtigt forspildtes. Endelig måtte vi tilsigte sådanne ændringer i den økonomiske lovgivning, at vi fik lagt det ønskelige grundlag for fremskridt i produktion og levestof under en stadig skærpet konkurrence, som vi jo må imødesee. Disse synspunkter skulle jo være helt selvfølgelige forudsætninger for forhandlinger om den økonomiske situation.

Det er rigtigt, som det allerede er blevet understreget af det ærede medlem hr. Per Hækkerup, at der har været mange vanskeligheder i denne situation. Der har også været mulighed for at gøre mange iagttagelser. Jeg tror f. eks., det vil være meget svært at pege på blot ét væsentligt område, hvor regeringspartierne har været indbyrdes enige. Nå! — Dertil kom, at statsminister Kampmann jo var svært belastet, da han indledte forhandlinger om økonomiens sanering. Må jeg her stiltørdigt, meget stiltørdigt, nævne — det vil ingen bestride — at statsministeren jo i kraft af hele sin personlighed har været hovedkraften i den økonomiske politik i de sidste 9

års socialdemokratiske regeringer. Det må derfor siges, at han som få andre har haft muligheden for på et meget tidligt tidspunkt at indse, at det måtte gå galt med vor økonomi. Og dog foretog han og regeringen sig intet. Tværtimod skubbede man på flere måder til den hældende vogn. Lad nu det ligge, men det må altså blot nævnes.

Det er imidlertid mit indtryk, at statsministeren, da lovforslaget om omsætningsafgift fremsattes, havde realitetsforhandlinger i tankerne. Hans sygdom kom derfor på et meget uheldigt tidspunkt; men heldigvis har han nu kunnet udskrives fra hospitalet, og jeg vil gerne i dag udtrykke håbet om en snarlig og fuldstændig helbredelse for statsminister Viggo Kampmann.

Det viste sig jo hurtigt, at regeringens oplæg til en saneringspolitik ikke var tilstrækkeligt. Men det tjener til regeringens ros, at den erkendte dette og på en række punkter erklærede sig parat til at medvirke til foranstaltninger, som ville gå til ondets rod. I det hele taget vil jeg gerne sige, at der under vore forhandlinger med de socialdemokratiske repræsentanter er sket en mere dybtgående kulegravning af vor økonomiske politik end vel på noget tidligere tidspunkt i efterkrigsårene. Jeg finder grund til at udtrykke anerkendelse for den beredvillighed, vi mødte til klarlæggelse af problemerne.

Det har givetvis bidraget til forhandlingernes resultat, at de blev ført i en saglig ånd. Der var ligesom ikke plads til agitatoriske vildskud. Det var, som om der fra alle sider var klarhed over, at hvis det ikke lykkedes at tage fat på saneringen, forspildte vi de chancer, vi havde fået, og landets økonomi ville lide stor skade derved. Jeg fremdrager egentlig gerne, at den fungerende statsminister, den højtærede udenrigsminister hr. J. O. Krag, og den ærede socialdemokratiske udvalgsformand, hr. Per Hækkerup, ikke skal have utak for deres forståelse af nødvendigheden af, at vi denne gang søgte at trænge dybere ned i problemerne; derved blev vi klar over, hvor svagt vi egentlig står.

Jeg gentager, at forhandlingerne var vanskelige. Ikke alene er problemerne i sig selv særdeles udviklede, men det kan heller ikke nægtes — jeg kom til at tænke på det, da jeg hørte det ærede medlem

[Erik Eriksen.]

hr. Peter Nielsen — at adskillige af de socialdemokratiske forhandlere her og dér måtte skræve langt for at sætte over svælget mellem realiteterne og den tidligere så ildnende propagandatale.

Jeg må her gøre det indskud, at når samfundets økonomi bliver så indviklet, at den enkelte kan have svært ved at sætte sig ind i sammenhængen, er det vel forståeligt, at mange slår sig til tåls med forenkledede fremstillinger af problemerne. Jeg tror dog, jeg må sige, at det er farligt, når sådanne forklaringer ikke blot er forenkledede, men også fremsættes, uden at man har helsehedens tarv for øje.

Vi har i disse år set adskillige af de såkaldte interesseorganisationer komme med stærkt forenkledede og ofte tendentiøse udtalelser, hvor det eneste formål har været i den øjeblikkelige situation at give medlemmerne fordele. Det kan ikke kraftigt nok understreges, at således som magtfordelingen er herhjemme, kan ingen betydende gruppe ret længe opnå fordele, som forholdes andre betydende grupper, og derigennem kan udviklingen få en kedelig og skæv retning, således som vi har set det til overflod det sidste par år. Derfor er mange af interesseorganisationernes sejre i virkeligheden til skade for deres egne medlemmers interesser på lidt længere sigt, og jeg tror, det ville være til gavn for alle parter, om lidt flere ville gøre sig denne sammenhæng klar.

Jeg har fremdraget dette i dag, fordi den aktuelle debat har vist, at adskillige organisationsledere synes at tillægge fordelingen langt større betydning end produktionen. Det fælles mål for vor økonomiske politik må dog være at øge produktionen så meget, at alle kan få del i en øget levestandard. Når jeg har sagt det, tør jeg godt føje til, at politiske kræfter og stærke organisationer skal så nok vide at sikre en passende fordeling af produktionsfremskridtet, men fordelingen kan dog kun blive noget sekundært. Begynder vi nemlig med at tænke på fordelingen, kan det meget let betyde, at der slet ikke bliver noget produktionsfremskridt at fordele, men at resultatet bliver det, vi kender: valutavanskeligheder og arbejdsløshed. Men det er jo desværre sådan, at doktriner, der måske kunne have et reelt indhold for en

menneskealder siden, stadig er baggrund for megen agitation.

Når vi har kunnet deltage i disse forligsförhandlinger og være med til at slutte dette forlig — og være med til det med glæde — er det naturligvis ikke noget, der er bestemt af følelser, så er det ganske enkelt, fordi vi kunne vinde ørenlyd for synspunkter, som vi — uden held — har hævdet i årevis. Det har været det væsentlige for os ved denne kriselovgivning, ved dette forlig, at opnå afdæmpning af den offentlige bygge- og anlægsvirksomhed. Jeg tænker også på den lille breche, der er skudt i huslejelovgivningen, jeg tænker på afviklingen af statsejendomsskatterne, på ordningen med hensyn til amtsskatterne, på dette, at skatter og afgifter skal udgå af pristallet, og jeg tænker på de bedre opsparingsmuligheder, og hvad der i øvrigt er summeret op i udvalgets betænkning.

Vi er også, må jeg sige, i overensstemmelse med venstres sidste landsmødeudtalelse, når vi er gået ind for en omlægning af skatterne fra direkte til indirekte. Så alvorlig som situationen er, kunne vi tilslutte os regeringens tanke om en almindelig omsætningsafgift. Det er vel nok sådan, at ud fra administrative synspunkter er det en fordel, at afgiften blev lagt i engrosleddet og ikke i detailleddet; det gælder vel ikke mindst efter de undtagelser, som det er lykkedes at få gennemført. Det var jo ikke godt, hvis alt for mange handlende — sådan som de har givet udtryk for — skulle blive generet ved en afgift i detailleddet. Og jeg ved ikke, men måske er det endnu en fordel, at det formentlig vil vise sig lettest at indpasse en omsætningsafgift i engrosleddet, når vi tænker på fællesmarkedets skattesystem. Jeg ved det som sagt ikke, men jeg vil tro det.

Vi har også fra venstres og det konservative folkepartis side lagt megen vægt på, at den kompensation, som vi anså det for en selvfølge at yde, udelukkende fik et socialt sigte. Vi ønskede at give kompensation til de befolkningsgrupper, for hvem omsætningsafgiften ellers kunne blive en urimelig belastning, hvis ikke andre skatter lettedes og børnetilskuddet øgedes.

Det er ganske enkelt: det, der i første omgang fik forhandlingerne til at bryde sammen, var, at vi ikke kunne gå med til at

[Erik Eriksen.]

lade de sanerende foranstaltninger indgå i pristalsgrundlaget. Her tyngede fortiden meget hårdt, men alligevel lykkedes det at komme frem til et kompromis, hvorved omsætningsafgiften undgår at virke ind på julipristallet, og således at skatterne udgår af beregningsgrundlaget fra og med april næste år. Jeg mener at måtte sige, at i den givne situation finder jeg, at dette er et acceptabelt kompromis, fordi vi dog med virkning fra 1. april 1963 har vundet sejr for den sunde fornuft. Det mener jeg vi gensidig skal lykønske hinanden med.

I saneringen af økonomien må omsætningsafgiften naturligvis spille en fremtrædende rolle, for det må erkendes, at vi ikke kan klare os uden en både omfattende og hurtig afsvækkelse af købekraftens pres. Det første fornødne for os måtte derfor blive at sikre, at det øgede skatteprovenu ikke, således som det er sket mange gange tidligere, kom til at danne grundlag for en ny forøgelse af det offentliges udgifter. Derfor anser jeg det for meget vigtigt, at omsætningsafgiftens provenu endegyldigt afskrives på statens reguleringskonto i nationalbanken. Med den store vægt, vi fra venstres side måtte lægge på byggesektoren som en væsentlig årsag til vore vanskeligheder, siger det sig selv, at vi er gået ind for tilbageholdenhed på dette punkt. Jeg skal ikke sige mere herom.

Om et øjeblik får venstres skattelovsordfører ordet, og jeg skal derfor ikke komme ind på forligets fiskale sider. Jeg vil dog gerne understrege, at den enighed, der er opnået om at lægge loft over de offentlige udgifter og om at anvende indtægterne fra omsætningsskatten i næste finansår til nedsættelse af de direkte skatter, er i nøjeste overensstemmelse med den politik, som jeg og andre har forfægtet gennem flere år. Der vil herigennem blive givet en kontant opmuntring til virkelyst og opsparring.

Som jeg allerede har antydnet, holdt det hårdt på boligområdet, og fremskridtet blev heller ikke ret stort, men vi fik dog, som jeg tidligere har udtrykt det, prikket hul på det nuværende system, og jeg tror, det vil vise sig at være så betydningsfuldt, at en samlet løsning på dette område vil blive uundgåelig.

Medens forhandlingerne om disse foranstaltninger stod på, blev der også på andre områder truffet vigtige afgørelser. Jeg tænker her på forsvaret og landbruget.

På forsvarets område blev regeringen jo på en måde sat i gabestokken, fordi de amerikanske tilskud til militæranskaffelser vil blive reduceret. Vi kan altså ikke længere køre på halv fribillet, hvad der åbenbart er faldet nogen for brystet. Jeg anerkender imidlertid, at det er lykkedes at vinde den samlede regerings forståelse for en udfyldelse af de rammer, der blev udstukket ved det firkanterede forsvarsforlig i 1960. Jeg er fuldt ud klar over, at det må volde vanskeligheder for de radikale ledere at slæbe partiets militærpolitik ind i dette århundrede. Det er jo et stort spænd af år, partiet er kommet bagefter. Udviklingen har især efter anden verdenskrig bevæget sig med hastige skridt, og kun det radikale parti har stået stille. Jeg kan ikke lade være med at konstatere, at den højtærede handelsminister, hr. Baunsgaard, på et radikalt møde i stærke ord udtalte sig imod en udfyldning af rammerne. Det er slet ikke til at forstå, at det er den selvsamme mand, der på et radikalt landsmøde kort tid efter fremlagde forslag om en udtalelse, der gik ind for just det, han få dage i forvejen var gået imod. Men nok med det, jeg skal ikke drille i denne situation.

På landbrugets område gør der sig jo det mærkelige og beklagelige gældende, at erhvervet er hårdt klemt mellem utilstrækkelige afsætningsmuligheder på eksportmarkederne og de stadig stigende omkostninger. Endnu kan vi ikke danne os et klart billede af den landbrugspolitik, som bliver fællesmarkedets. Men vi har vist lov til at regne med, at vilkårene for, hvad jeg vil kalde det effektive danske landbrug, ikke bliver ringere end nu; jeg vil endda tillade mig at mene, at de bliver adskilligt bedre. Alligevel må vi jo i overgangstiden — det drejer sig om op imod 8 år — være villige til at skærme erhvervet mod de midlertidige vanskeligheder, som påføres det udefra. Men samtidig vil jeg gerne understrege, at jeg anser det for såre vigtigt, at bistanden lægges til rette på en sådan måde, at landbruget får de bedst tænkelige betingelser for at kunne klare sig i fællesmarkedet. Jeg tror, at dette synspunkt vil vise sig at

[Erik Eriksen.]

have mere vægt, end én og anden måske vil indrømme. Den hjemmemarkedsordning, som nu er ved at blive gennemført som led i et forlig mellem regeringen og landbrugsorganisationerne, vil kunne blive til gavn, hvis den administreres med kløgt. Og jeg har de bedste forhåbninger om forståelse blandt landbrugets ledende mænd for, hvad der i dag udkræves for at tjene til en langsigtet pleje af hjemmemarkedet.

Jeg kan altså med glæde anbefale det forlig, vi er blevet enige om. Det tog lang tid, og da forligsgrundlaget efter de mange timers forhandling lå på bordet, måtte vi alle overveje vor stilling. Inden for venstre underkastede vi endnu en gang problemerne en nøje overvejelse, og vi nåede altså til den slutsum, at det var lykkedes os at vinde gehør for vore synspunkter i en sådan grad, at det ville være uforsvarligt ikke at give vort ja til forliget, selv om det naturligvis på et eller andet punkt ikke kunne tilfredsstille vore synspunkter. Der var i venstre tilslutning til resultatet, som ikke blot betyder en sanering, men også på længere sigt en hårdt tiltrængt styrkelse af vor konkurrenceevne. Jeg personlig føler mig overbevist om, at denne fælles indsats vil vinde anerkendelse i hele den meget store del af befolkningen, som heldigvis ikke er forblindet af de alt for enkle og alt for ensidige synspunkter.

Folketingets 4 gamle partier har med dette forlig vist vilje til at overvinde de betydelige modsætninger, der er dem imellem. Vi har i virkeligheden vist en vej til samordning af de økonomiske kræfter.

Men jeg vil gerne slutte med at understrege, at dette er ikke tilstrækkeligt. Det er rigtigt, som det allerede er antydnet, at organisationerne har en stor magt, en meget, meget stor magt, i det danske samfund af i dag, og det står nu til dem, om samordningen skal videreføres, eller om spillet skal væltes over ende. Sporene fra det sidste par år skulle skræmme. Jeg håber, at såvel de ulykkelige følger af de sidste års dans om guldkalven som det politiske forlig vil gøre det klart også for organisationslederne, at nu er det dem, der har ansvaret, nu står det til dem, hvorvidt det fornuftige, vi her foretager os, skal følges op. Hvis det følges op, er jeg personlig ikke i tvivl

om, at så er det en god gerning, vi har indledt med det forlig, vi her har sluttet, og som jeg anbefaler.

Alfred Bøgh: Det, vi er nået til her ved anden behandling af forslag til lov om almindelig omsætningsafgift, er resultatet af meget indgående og langvarige forhandlinger. Jeg skal ikke i detaljer gennemgå de ændringer til lovforslaget, som er foreslået, siden det sidst var til behandling i det høje ting. Det kunne være fristende, men det ville tage alt for lang tid, for det er jo ikke så helt få ændringer, der i mellemtiden er stillet forslag om, og jeg må føje til, at det er vel godt det samme. Det er på en måde betegnende, at i den betænkning, som udvalget om dette lovforslag i søndags afgav, fylder alene de egentlige ændringsforslag til forslagens paragraffer 6-7 sider over for det oprindelige lovforslags 9 sider.

Selv om en sådan kvantitativ vurdering af det oprindelige lovforslag og de foreslåede ændringer kan give et billede af udviklingen, vil den naturligvis være temmelig overfladisk. Det, vi har til behandling i dag, er jo selve forslaget til lov om den almindelige omsætningsafgift, men det er — og har for venstre været — noget meget centralt, at dette forslag igennem forhandlingerne er blevet placeret som et led i den almindelige økonomiske politik og i nøje sammenhæng med denne politiks øvrige led. For vi må jo gøre os klart, at omsætningsafgiften én gang indført formentlig er kommet for at blive for altid. Så kan dens form naturligvis tilpasses efter de skiftende tider; men mon ikke de fleste har en fornemmelse af, at en omsætningsafgift ikke vil blive noget midlertidigt? Derfor har vi i hvert fald i mit parti ikke kunnet frigøre os for en stærk følelse af det ansvar, som må være knyttet til at indføre en sådan ny afgift.

Må jeg hertil føje, at indførelsen af en omsætningssskat som en isoleret foranstaltning ville have været uantagelig for mit parti. Det har vi flere gange givet udtryk for. Omsætningssskatten må være et led i den økonomiske politiks helhedsbillede, og dens gennemførelse kan naturligvis ikke drøftes uden på den baggrund og i den sammenhæng, hvori den sker.

Jeg har i de senere dage set — og det er

[Alfred Bøgh.]

jo helt forståeligt — at nogle fremhæver én side af forliget som det væsentlige, og andre fremhæver en anden side. Sådan vil det vel altid være, når partier, som ser forskelligt på mange ting, skal gå sammen om løsningen af en påtrængende dagens opgave af et sådant omfang, som det her er sket. Tilbage står imidlertid, at de 4 partier hver for sig har fundet, at det foreliggende kompleks af aftaler som en helhed bidrog mere til løsning af de store vanskeligheder, vort samfund er bragt ud i, end en sprængning af forhandlingerne — selv om også intet parti vel 100 pct. fik sine ønsker opfyldt.

Jeg skal da ikke bestride, at den tanke kan have været nærliggende, at den uheldige udvikling i vor økonomi i så høj grad skyldes flertalsregeringens politik, at det også måtte tilkomme den og den alene at bøde på disse vanskeligheder. Med andre ord: man skulle lade regeringen ligge, som den selv har reddet. Der er jo blot det ved det, at en regering reder ikke alene for sig selv, men også i vid udstrækning for hele det danske samfund. En fortsættelse af den uheldige udvikling, vi var kommet ind i, ville ikke alene være faldet tilbage på regeringen, men være gået ud over hele vort samfunds økonomi og trivsel, og den kunne ikke have undgået at volde ubodelig skade for alle grupper i vort samfund.

Derfor er situationen den, at vi alle under ansvar må erkende, at det er mere påtrængende at forsøge at fællesskab at løse vanskelighederne end at straffe dem, som efter vor mening i ikke ringe grad har bidraget til at skaffe os dem på halsen.

Vi står som nævnt over for indførelsen af et nyt led i vor skatte- og afgiftspolitik, nemlig den almindelige omsætningsafgift, og vi bringer os dermed på linje med praktisk taget alle andre lande i Vesteuropa, hvor denne skatteform også har holdt sit indtog. Nu skal vi jo huske på, at omsætningsafgift ikke er noget, vi får, men noget, vi skal betale. Det har naturligvis præget

den hjertelighed, hvormed vi — i hvert fald i mit parti — hilser den velkommen som en isoleret foranstaltning. Det er ikke og kan ikke være et mål i sig selv at tage penge fra folk. Det kan vel endog være et spørgsmål, om omsætningsafgiften i sig selv på længere sigt bidrager til den balance i udviklingen, som vi alle ønsker.

Vi må imidlertid erkende, at den økonomiske udvikling herhjemme alt for længe har fået lov til at løbe i et forkert spor og har bragt os så tæt på de store vanskeligheder, at der ingen vej var uden om en udslettelse af en del af den overskydende købekraft. I denne akutte situation — ikke alene som den allerede er forløbet, men også med udsigterne til, at de skete omkostnings- og prisstigninger igennem juli-pristallet må forventes uundgåeligt at udløse i hvert fald én ny pristalsportion til oktober — var der vel ingen vej uden om omsætningsafgiften, og den blev i den øjeblikkelige situation prisen for fortidens fejl.

Vi har diskuteret, om denne pris skulle opkræves i den ene eller den anden form. Jeg skal ikke her komme nærmere ind på denne diskussion, men vil alligevel af resultatet uddrage, at det fra alle sider blev erkendt, at en omsætningsafgift med væsentlige undtagelser ikke lader sig gennemføre i detailledet. Jeg tror, at dette er rigtigt, og for venstres vedkommende hilser vi med tilfredshed, at man til sidst fra praktisk taget alle sider har taget konsekvensen heraf, ikke mindst af hensyn til de detailhandlere, man ellers ville have beredt så store vanskeligheder.

Når dette er sagt om omsætningsafgiftens form og om omsætningsafgiften i den øjeblikkelige økonomiske situation, kommer vi ikke uden om, at den samtidig er noget andet og mere — eller rettere sagt: at den i løbet af den lange forhandlingsfase er blevet noget andet og mere end i regeringens oprindelige oplæg. Jeg tror, at vi her står ved noget af det væsentligste og noget af det mest positive i det forlig, som nu er sluttet, nemlig at vi har skabt mulighederne

[Alfred Bøgh.]

for at komme et godt skridt i retning af den skattereform, som vi fra mit partis side har efterlyst igennem flere år.

Der er for mig ingen tvivl om, at løsnin- gen af de øjeblikkelige vanskeligheder — hvis der skal være mening i tingene — må gå hånd i hånd med løsningen af vor økonomis mere langsigtede problemer. Derfor er det for mit parti meget væsentligt, at det indgåede forlig betyder en forskydning af beskatningen bort fra arbejde, opsparring og initiativ og over på forbruget.

Denne forskydning ligger jo deri, at omsætningsafgiftens provenu skal bruges til nedsættelse af indkomstskatten på den indkomst, der tjenes i år, og den ligger deri, at vi har opnået en ikke ubetydelig forbedring af den private opsparings skattemæssige stilling, jfr. de lovforslag, som nu ligger på medlemmernes bord.

Når vi lægger så stor vægt på dette, hænger det sammen med noget af det bærende i mit partis stilling til den økonomiske politik. Jeg skal da gerne erkende, at det i en akut situation kan være nødvendigt at begrænse en købekraft og en pengestrøm, som er blevet stærkere, end produktionen kan bære; men når denne tilstand bliver noget stadigt, noget kronisk, så er vi ovre i en helt anden situation, som kalder på helt andre midler end de traditionelle. Så er problemet ikke i første række at begrænse og holde igen, men at skabe de vilkår for arbejde, initiativ og opsparring, som kan give de stigende pengeindkomster reelt indhold.

Når jeg ser på forliget som en helhed, synes jeg da også, at jeg med god ret kan pege på, at disse synspunkter har fået en langt mere fremtrædende placering end tidligere, og også end tilfældet var i regeringens oprindelige forslag. Lad mig pege på den begyndende reform af den direkte beskatning, på opsparingens forbedrede vilkår, på nedbringelsen af den urimelige beskatning af landbrugets produktionsmidler, på spørgsmålet om skatternes indregning i pristallet, på den så småt begyndende afvikling af huslejerestriktionernes stavnsbånd, på nedbringelsen af de boligfordyrende restriktioner på importen af byggematerialer, på afviklingen fra næste år af den særlige tøjsskat og sidst, men ikke

mindst, på den tilbageholdenhed med offentlige udgifter, som også er et af forligets resultater og en af de ting, som jeg tillægger megen positiv værdi. Man må også i den forbindelse have lov at pege på den højttærede statsministers tilsagn om en indsats for øget bevægelighed på arbejdsmarkedet.

Man kan vel spørge, om det ikke havde været bedre og rigtigere, at disse foranstaltninger var kommet på et tidligere tidspunkt, og hertil må jeg ubetinget svare ja. Mit parti har gang på gang peget på, at udviklingen var inde i et uheldigt spor, og at en samlet sanering af den økonomiske politik trængte sig stærkere og stærkere på. Havde regeringen på et tidligere tidspunkt været hjemme for en samlet vurdering af den økonomiske politik, er der for mig ingen tvivl om, at mange af de vanskeligheder, vi i dag står over for, kunne have været afbødet, men der er måske ikke noget at sige til, at afstanden for regeringen — også i tid — måtte være betydelig fra 1960-valgets optimistiske slagord til hverdagens barske realiteter. Jeg har tidligere fra denne talerstol ved behandlingen af regeringens afgiftsforhøjelser i efteråret været inde på, at regeringen netop igennem disse slagord bidrog til en helt forkert vurdering af vor økonomiske situation, og at den også heri gennem påtog sig et stort ansvar for udviklingen bl. a. på arbejdsmarkedet.

Det vil vel være naturligt til slut at stille det spørgsmål, om de foranstaltninger, vi nu står over for, også vil slå til. Ingen kan vel i dag med fuld sikkerhed give svaret. Så meget kan vi vel sige, at forliget som helhed vil trække i den rigtige retning, men vi må vel også have lov at føje til, at mange andre faktorer i forliget vil være medbestemmende for den kommende tids udvikling. Jeg tror ikke, at vi med det indgåede forlig, omend det er omfattende, har skabt nogen absolut sikring mod fremtidige fejltagelser. Vel har regeringen på mange områder af den økonomiske politik påtaget sig forpligtelser over for oppositionen, men der er dog fortsat meget væsentlige områder, hvor det står til regeringen, om udviklingen skal gå i den rigtige eller i den forkerte retning. Fremtiden må så vise, om regeringen på disse områder vil formå at leve op til forligets ånd og tage sit ansvar. Det vil ikke mindst

[Alfred Bøgh.]

kunne være af betydning for befolkningens forståelse af den økonomiske situation, som vi befinder os i, og for, at denne forståelse fra befolkningens side også må præge udviklingen, ikke mindst når vi til efteråret står over for forhandlingerne på arbejdsmarkedet.

Lovforslaget om omsætningsafgiften går nu til fornyet udvalgsbehandling, og det er naturligvis her håbløst at komme ind på alle dets enkeltheder. Det kan vel heller ikke undgås, at der i et kompleks som hele dette omfattende forslag vil være mange tekniske enkeltheder, hvis udformning kan være mere eller mindre praktisk. Lad mig derfor til slut understrege noget, som ligger mig og mit parti på sinde i det kommende udvalgsarbejde, nemlig at vi tager godt imod erhvervene. Erhvervene har, som forhandlingsbilledet næsten fra dag til dag har skiftet, ikke hidtil haft store muligheder for at ytre sig om selve afgiftssystemets praktiske tilrettelæggelse.

På denne baggrund kan jeg tilsige mit partis aktive medvirken til gennem det kommende fornyede udvalgsarbejde, selv om tiden måske er kort, at søge at give lovforslaget en så praktisk og hensigtsmæssig udformning som overhovedet muligt.

Poul Møller: Må jeg først på den konservative folketingsgruppes vegne for en ordens skyld meddele, at vi kan anbefale de ændringsforslag, der er optrykt i udvalgets betænkning, og som er stillet af finansministeren og støttet af udvalgsflertallet. Vi kan tilsige de lovforslag, der er fremsat i går som følge af denne betænkning, en villig og hurtig behandling. Det er naturligvis klart, at ikke mindst de ændringer, der sker i omsætningsafgiftsforslaget, har medført, at der mellem anden og tredje behandling kan opstå nogle tekniske problemer, som vi må se at få klaret. Men det, der er karakteristisk for den betænkning, vi i dag tager stilling til, er, at der efter mange års forløb nu er fundet frem til et økonomisk-politisk forlig mellem de fire gamle partier, et forlig, der er meget omfattende i sine konsekvenser for befolkningen og for statens almindelige økonomiske politik.

Er det nu udtryk for, at de modsætninger,

som i så mange år har skilt os her i tinget, er bortfaldet? Er det udtryk for, at det, der er til højre her i tinget, nu er enigt med det, der er til venstre, og det, der er til venstre, er enigt med det, der er til højre? Eller er det blot et praktisk arbejdsresultat om de foranstaltninger, som vi har måttet anse for nødvendige, og som vi har kunnet anse om, uden at principperne skilte os? Jeg tror ikke, man skal lægge dybtgående perspektiver ind i dette arbejdsresultat. Det er udtryk for, at vi har kunnet enes om en række foranstaltninger, en række lovforslag, om hvilke vi ikke er principielt uenige, og at vi har anset det for nødvendigt ud fra saglige synspunkter, ud fra politiske overvejelser, at søge at opnå en sådan enighed om alle disse spørgsmål. Men det har været en uomgængelig betingelse for, at denne enighed kunne nås, at vi ikke forhandlede os bort fra vore principper, men kun arbejdede henimod det, vi kunne enes om, uden at kompromittere vore principper. Heri ligger heller ikke, at vi fra konservativ side giver regeringen syndsforladelse for de begivenheder, der har ført os frem til den stilling, vi i dag befinder os i, eller at vi i fremtiden vil give regeringen rygdækning for fejl og undladelser, naturligvis ikke. Vor tillid til regeringen er ikke blevet mindre — den er ikke blevet større, må jeg snarere sige — men vor mistillid er ikke blevet mindre, end den har været tidligere. Vi har ment, at det var vor pligt som medlemmer af tinget, hvad enten vi tilhører regering eller opposition, at tilstræbe et resultat af forhandlingerne, som kunne gavne landets økonomiske udvikling. Vi ville derfor gøre vor indflydelse gældende og se, hvor langt den rakte ved forhandlingsbordet, ved et forhandlingsbord, hvor regeringen efter vor politiske vurdering i høj grad havde behov for et bredt forlig. Det har vi efterlevet, og det er i overensstemmelse med det, vi forinden har lovet her i tinget ved lovforslagets første behandling, og ved anden behandling af udskrivningsloven, hvor vi tilsagde forhandlingsvillighed, såfremt vi kunne få de synspunkter, som vi stod for, i tilstrækkelig grad respekteret ved forhandlingsbordet.

Et godt forlig er efter min overbevisning et kompromis, der ikke kompromitterer forligets deltagere eller de principper, disse

[Poul Møller.]

deltagere arbejder for i den daglige politik. I den henseende tror jeg det nu afsluttende forlig er et godt forlig. Vi har ikke fra konservativ side nået alt det, vi gerne ville, det skal jeg være den første til at erkende, men vi har nået noget af det, vi ville, og vi har ikke ved forliget forpligtet os til noget, vi ikke ville. På de områder, hvor vi ikke opnåede det, vi har arbejdet for, vil vi fortsætte vore bestræbelser i overensstemmelse med de synspunkter, vi er valgt på. Det er en oppositions ret, naturligvis, at udnytte en for regeringen politisk og økonomisk vanskelig situation til at søge et valg fremkaldt, hvis den kan. Sådan er parlamentarismens lov.

Vi ved ikke, og det bliver vel aldrig opklaret, om vi kunne have fremkaldt et valg i den nuværende situation, eller om vi kun kunne have ført dertil, at der blev mere åbenhed i forhandlingerne mellem det ærede medlem hr. Aksel Larsen og de to nuværende regeringspartier. Men vi stod ikke over for at skulle diskutere hos os, om vi skulle søge imod et valg eller vi skulle søge imod, at det ærede medlem hr. Aksel Larsens parti blev enigt med regeringspartierne. Vi mente, at dette kunne vi først træffe afgørelse om, når vi havde set, om vi ved at bruge vor indflydelse, ved at fremlægge vore forslag, ved at fremlægge vore tanker og forhandle om dem, kunne opnå så væsentlige forandringer i landets økonomiske politik, at vi mente, vi kunne enes i stedet for at strides. Det viste sig, at det kunne vi, og derfor tager vi medansvaret for denne lovgivning. Men heri ligger altså ikke på nogen måde et tilsagn om, at den konservative folketingsgruppe vil handle på lignende vis i fremtiden, hvis regeringen ikke nu magter at styre udviklingen.

Man kan naturligvis spørge: hvorfor er det nu nødvendigt at pålægge befolkningen nye byrder? Det spørgsmål bliver stillet overalt rundt omkring i landet, hvor man siger, at hver gang der er indgået disse forlig eller der gennemføres foranstaltninger, så tror man, at nu skal det være sidste gang, og allerede få år efter pålægges der igen befolkningen nye byrder.

Vi ved naturligvis, som det også er sagt her i dag, at indkomstkapløbet har været en alvorlig svaghed for hele vor økonomiske

udvikling. Den jagt efter at bevilge hinanden større og større indtægter, der blev indledt i fjor forår, og som alle befolkningsgrupper har deltaget i, måtte jo medføre, at forbruget kom til at løbe fra produktionen, måtte medføre nye længdninger, måtte medføre fald i valutabeholdningerne, som i løbet af 1961 faldt med ca. 600 mill. kr. og vel er faldet med flere hundrede millioner kroner i første halvdel af dette år. Hertil kom, som det er nævnt af det ærede medlem hr. Erik Eriksen, den vældige stigning i det offentlige forbrug, hvor man fra regeringens og folketingets side ligesom deltog i kapløbet, deltog i indkomstkapløbet og udgiftskapløbet og ville presse den offentlige virksomhed ind som en flot nr. 1 i dette kapløb. Medens indtægterne steg vel med omkring 15 pct. og produktionen med 5-6 pct., steg de offentlige udgifter med 25 pct. i det år, der førte os til den inflationskrise, vi nu befinder os i. Vi kunne efter denne kehraus med rette spørge, hvor længe valutareserverne kunne holde hertil, hvor længe vi var i stand til at kunne sikre fri import til vort erhvervsliv, hvor længe vi var i stand til at sikre, at produktionen kunne holdes oppe, og hvor længe omkostningerne kunne stige, uden at det ville medføre et varigt fald i vor konkurrenceevne. Landbrugets skæbne stod hele tiden for os som det, der kunne rammes — og alle erhverv kan rammes, hvis ikke vi får bremset inflationen — idet omkostningerne er steget så meget, at salgsprisen ikke kan dække det, det koster at fremstille varen. Det rammer naturligvis landbruget først, fordi landbruget skal eksportere så stor en del af sin produktion.

Jeg tror ikke, vi ret længe havde kunnet fortsætte i den skure, vi var kommet ind i. Der måtte handles, og der måtte handles allerseneset nu. Hvis vi ikke gjorde det, ville prisen, der skulle betales af det danske folk, blive langt, langt alvorligere, for så ville den blive udskrivninger i form af arbejdsløshed, eksporttab, produktionstab og standsning af danske virksomheder. Vi må nemlig ikke glemme, at den inflatoriske udvikling i året 1961-62 har en langt mere farlig baggrund for dansk samfundsøkonomi end de valutakriser, vi har haft tidligere, nemlig fordi vi står over for den europæiske markedsbeslutning, fordi vi står over for at skulle gå ind i en fri og åben konkurrence uden beskyt-

[Poul Møller.]

telse med Europas største industrisamfund, fordi vi står over for at skulle producere også vore landbrugsvarer i overensstemmelse med europæiske landbrugsordninger, hvor vi ikke længere selv kan udøve nogen afgørende indflydelse. Vi må ikke glemme, at denne markedsbeslutning må kræve, at alle, som mener, at Danmark må tage den beslutning, vi er i færd med, må slå ind på en anden politik end den, der hidtil er ført så sorgløst. Vi har sagt det tit, men først nu synes vi, det er blevet erkendt.

Modstanderne af fællesmarkedet kan så sige: ja men det er altså fællesmarkedet, der er skyld i, at I nu tager reb i sejlene over for den økonomiske politik, og at vi nu skal have omsætningsafgift og mange andre byrder; men jeg kan sige til fællesmarkedets modstandere, at selv om vor endelige beslutning bliver negativ og vi bliver uden for fællesmarkedet, vil det stille endnu større krav til vor konkurrenceevne at leve således isoleret, mens hele det øvrige Europa samles i en økonomisk enhed. Hvis ikke vor økonomi og vort forbrug er helt afstemt til produktionen, vil der måske blive endnu større risiko og fare for, at vi ikke kan konkurrere, så vi simpelt hen ikke kan klare vor beskæftigelse. Vi må derfor se sandheden i øjnene, hvad enten vi er tilhængere af den ene eller den anden afgørelse i de europæiske markedsproblemer.

Enhver må se den sandhed i øjnene, at vi har levet og lever over evne. Kun ved at sætte tæring efter næring kan vi styrke os til den opgave, der ligger foran os, at tage den frie konkurrence i et europæisk samfund op med sandsynlighed for at kunne bevare den fulde beskæftigelse og med håb om at kunne få andel i den øgede velstand, som det store marked skulle bidrage til for alle sine deltagere. Fordi de gode tiders land blev druknet i en overflod af overforbrug og en syndflod af offentlige udgiftstigninger, er det nu nødvendigt at hugge bremserne i. Økonomisk politik kræver som fornuftig bilkørsel, der vender sig mod et bestemt mål, her selvfølgelig mod højere velstand og levestandard for befolkningen, at man både bruger speeder og brems. Regeringen har imidlertid for længe kørt på speederen alene, skønt vi nærmede os det hårnålesving, der fører os ind i fællesmarke-

det. Derfor bliver opbremsningen nu kraftigere, end den ville være blevet, hvis man havde lyttet til os for et halvt eller et helt år siden. Vi kan endda befrygte, at den opbremsning, der nu finder sted, ikke er hård og kraftig nok, eller at den finder sted for sent, men vi kan ikke betvivle, at det er nødvendigt at bremse op.

Man kunne så stille det spørgsmål, om det, der nu sker, kunne være gjort før. Det er ganske givet, at det kunne være gjort tidligere, og det kunne have været gjort mindre byrdefuldt, hvis vi tidligere var kommet i gang. Så snart indkomstniveauet kom ud af takt med produktionsstigningen ved sidste forårs lønforhøjelser, fremsatte venstre og vi her i tinget forslag om øjeblikkelig at gå i gang med opsparingsfremmende foranstaltninger. Vi gjorde det i maj måned i fjor, fordi vi mente, det var så vigtigt, om vi straks kunne give det danske folk et incitament til at lade være med at anvende sin indkomststigning til forbrug, men anvende den til opsparing i stedet for.

Vi blev ikke hørt. Da vi mødte regeringen i oktober i fjor, mødte den os med forslag om forskellige afgiftsforhøjelser. Under forhandlingen om disse afgiftsforhøjelser sagde vi, at vi ønskede en samlet drøftelse af landets økonomiske stilling. Vi ønskede, at opsparingen, at den offentlige udgiftspolitik, at besparelserne og anlægsarbejderne skulle indgå i denne drøftelse, men regeringen sagde: vi må først have vore forbrugsafgifter, og så bagefter kan vi drøfte det, oppositionen ønsker. Vi vendte os imod det, og resultatet blev derfor, at regeringen måtte gennemføre sine foranstaltninger med det ærede medlem hr. Hans Schmidts ene stemme. Men dengang kunne man have taget mod vor invitation, da kunne man have forhandlet om en helhedsløsning, og jeg tror, det ville have været bedre for det danske folk og for vor inflationsbekæmpelse, om vi var kommet i gang med dette i november i stedet for nu at være nået frem til juni.

Man forventede dernæst fra regeringens side kommunevalgene, som fandt sted den 6. marts, og derfor kom man så sent som den 9. marts med de lovforslag, der skulle prøve på at bremse op for udviklingen. Regeringen bærer derfor efter vor opfattelse et tungt ansvar for, at vi først kom frem

[Poul Møller.]

til egentlige forhandlinger i april i år, i stedet for at vi kunne have anvendt vinteren eller efteråret til disse forhandlinger.

Nu kan man så spørge, om det forslag, regeringen kom med den 9. marts, var tilstrækkeligt, og om ikke oppositionen ved ikke at acceptere martsforslaget straks selv har forpasset tiden og trukket sagen sådan i langdrag, at det nu er vanskeligere at nå de økonomiske mål, vi har sat os. Men sammenligner man martsforslaget med det forslag, der i dag ligger på folketingets bord, må man erkende, at martsforslaget var utilstrækkeligt. Dets vedtagelse ville ikke have sikret det, der var nødvendigt. Det rørte kun ved den ene side af sagen og glemte helhedsløsningen, den helhedsløsning, som regeringens eget økonomiske sekretariat i den økonomiske årsoversigt havde påpeget nødvendigheden af.

Man havde dér dels anført, at det ikke var nok at skabe et overskud på statsbudgettet, hvis ikke man rørte ved bygge- og anlægsvirksomheden, hvis ikke man rørte ved huslejeniveauet, hvis ikke man rørte ved spørgsmålet om at få den private opsparing fremmet, og at alle disse foranstaltninger: indgreb i bygge- og anlægsvirksomheden, stop for den offentlige udgiftsstigning og fremme af den private opsparing, måtte gå hånd i hånd med en skattemæssig omlægning, der sikrede, at befolkningen i højere grad følte sig tilskyndet til at spare end til at bruge. Det var årsoversigtens råd, og det var disse råd fra regeringens kyndige embedsmænd, vi fulgte under forhandlingerne såvel i marts som i april og maj, og det var disse råd, vi ikke slap, før vi havde fået et resultat hjem, der betød, at der på alle de områder, der blev nævnt i årsoversigten, blev sat ind, nogle steder svagt og nogle steder svagere, end vi havde ønsket det, men dog således, at vi totalt kunne se den helhedsløsning tegne sig, som vi havde sigtet imod.

Hvad er det da, der nu gennemføres? På kort sigt søger man imod en stramning af dansk økonomi for at bremse inflationstrykket, på lang sigt en skattereform, der øger forbrugsbeskatningen og dermed flytter skattebyrden og giver især mellemstanden en tiltrængt skattelettelse.

Jeg skal først gøre nogle bemærkninger

om det, der finder sted på kort sigt, det, der finder sted for at standse den kraft, der i øjeblikket er i den økonomiske udvikling, og som slår valutareserverne i sønder og medfører de inflationstegn, vi oplever.

Her er nu ved forliget bragt flere midler samtidig i anvendelse. I modsætning til regeringens martsforslag tager de nu foreliggende forslag sigte på øjeblikkelig at dæmpe aktiviteten. Det sker dels ved, at der ikke igangsættes nye offentlige bygge- og anlægsarbejder i det kommende år, bortset fra det, der er hårdt tiltrængt og aldeles nødvendigt, dels ved en almindelig dæmpning af bygge- og anlægsvirksomheden i samfundet som helhed både privat og offentligt, hvorved der, hvis vi måler i etagemeter, i år vil blive igangsat omkring 20 pct. mindre end i 1961 og i kroner og øre 15 pct. mindre end i 1961.

Det, man først og fremmest vil hæfte sig ved her i det høje ting, er, at man nu undlader at igangsætte nye offentlige arbejder, og at man strækker anlægsarbejder, som tidligere er blevet vedtaget her i tinget eller har fået godkendelse i finansudvalget. Jeg vil gerne sige, at det konservative folkeparti naturligvis også ønsker skoler og hospitaler opført; vi ønsker også sygehuse, havne og veje, ligesom alle tingets øvrige medlemmer gør det, men vi er overbevist om, at det ikke kan nytte noget at tro, at man kan begynde på det hele på én gang. Hvis vi gør det, hvis vi fortsætter dermed, vil vi blive kvalt i et kaos. Der er allerede sat for meget i gang i 1961, og derfor må der nu stoppes for nye igangsættelser, indtil den pukkel, der er skabt, er blevet slidt af. Derfor har disse indgreb været aldeles nødvendige. Hvis alt det andet, vi gennemfører, skal hjælpe noget, er det nødvendigt, at der ikke fra bygge- og anlægssektoren udgår et sådant lønpres, der smitter af på alle andre fag, at intet bliver færdigt rettidigt og byggeriet blot bliver dyrere og langsommere.

Jeg tror, at det ærede medlem hr. Per Hækkerup har fuldstændig ret i, at det nu gælder om i de kommende år at se på beskæftigelsesproblemet under en anden synsvinkel end før; nu gælder det om at kunne administrere den fulde beskæftigelse, og det gælder ikke længere om for enhver pris at igangsætte noget, der giver beskæftigelse. Vi har jo levet alle sammen i den

[Paul Møller.]

forestillingsverden, fordi de fleste af os har oplevet 30ernes arbejdsløshed, at det vigtigste for os altid var at igangsætte noget, der gav beskæftigelse, og derfor kunne vi ofte møde i udvalget med synspunkter, der medførte, at mindre produktive ting blev foretrukket fremfor de produktive, fordi de gav beskæftigelse. Men nu er vi nået frem dertil, at vi ved en fornuftig tilrettelægning af vor økonomi skulle kunne fastholde fuld beskæftigelse, men det kan vi kun, hvis vi prøver på at skabe planlægning i beskæftigelsen, hvis vi prøver på at skabe overensstemmelse mellem arbejdskraftmængden og den efterspørgsel efter arbejdskraft, der findes. Der er ikke andet at gøre, hvis vi vil bevare den fulde beskæftigelse, hvis vi ikke vil slå omkostningsniveauet i stykker.

Vi har altså sat ind på dette område. Vi har også sat ind på de almindelige offentlige udgifter og besparelser. Vi tager meget alvorligt på regeringens erklæring om, at den vil tilstræbe at holde det nu fastlagte budget, og at den ikke vil fremsætte nye udgiftskrævende lovforslag, der kan forrykke dette budget. Vi tager meget alvorligt på denne erklæring. Den er for os forudsætningen, betingelsen for, at vi kan medvirke til dette forlig, og vi vil gøre alt, hvad der står i vor magt, for at fastholde regeringen på denne udgiftserklæring.

Det mest iøjnefaldende ved det økonomisk-politiske forlig er naturligvis omsætningsafgiften, der indføres fra 1. august for at neddæmpe vareefterspørgslen og indtage en del af den falske købekraft, man har strøet om sig med. Det er jo almindeligt bekendt fra tidligere behandlinger af lovforslag, at vi fra vor side gerne har villet medvirke til en omsætningsafgift, der blev anvendt til lettelse af de direkte skatter, og det er ligeledes almindeligt bekendt, at vore betænkeligheder var betydelig større, når det drejede sig om at anvende omsætningsafgiften til et nyt statsoverskud, fordi vi principielt var og er imod, at staten skal spare for borgerne, og fordi vi har erfaring for, at denne overskuds-politik ikke er blevet gennemført i overensstemmelse med sine teoretiske grundsatninger, men tværtimod er blevet anvendt til ustandseligt at puste de offentlige udgifter i vejret. Vi høstede den bitreste lære heraf

sidste forår, da regeringen efter at have budgetteret et overskud på 500 mill. kr., til sidst afleverede et underskud på 500 mill. kr., fordi man brugte overskuddet og mere til til nye offentlige udgiftsstigninger, brugte det netop på det tidspunkt, da man, hvis teorien skulle være rigtig, burde have holdt fast på overskuddet. Hvis denne teori: at når der er inflationspres, skal overskuddet være til stede for at dæmpe efterspørgslen, købekraften — kald det, hvad De vil — er rigtig, var det teoretisk helt, helt uforsvarligt, at alle de nationaløkonomer, vi har i regeringen, pustede disse midler ud på et tidspunkt, da der i forvejen var inflationspres i det danske økonomiske klima. Derfor kunne vi kun vindes og overvinde vore betænkeligheder på dette punkt, hvis vi fik garanti for, at vi ikke ved vor afstemning, ved at stemme for en omsætningsafgift, gav regeringen flere penge, som regeringen kunne anvende, fik garanti for, at regeringen ikke fik flere midler at råde over. Det vil sige, at vi, så længe omsætningsafgiften — som tilfældet er i dette år — skal anvendes til saneringsformål, må sikre os, at disse penge ikke er i regeringens varetægt, ikke er til regeringens rådighed, men afskrives på statens gæld i nationalbanken, og derefter, at den anvendes til en samtidig lettelse af de direkte skatter på en måde, som vi kan tale os til rette om, og på en sådan måde, at regeringen ikke ved vore afstemninger får flere penge at råde over.

Vi har nået disse mål, og derfor har vi kunnet overvinde betænkelighederne. Vi har fået tilsagn om, eller rettere sagt, det er fastslået nu, at det overskud, som fremkommer ved omsætningsafgiften, ved præmieobligationslån og ved de besparelser, der gennemføres — et overskud af en størrelsesorden på 500 mill. kr. — afskrives på statens gæld i nationalbanken. Vi har fået tilsagn om, at denne afskrivning ikke kan gøres illusorisk ved, at staten så trækker til andre formål ved at udvide sin almindelige udgiftspolitik. Vi har fået tilsagn om, at man vil fastholde det budget, der er lagt, og om, at man ikke vil møde os med nye udgiftskrævende lovforslag.

Derved skulle vi have fået sikkerhed for, at det overskud, der fremkommer i dette finansår, bliver anvendt efter hensigten, og at det, hvis det bliver større, sættes til side

[Poul Møller.]

til en skattelettelsesfond, som kan anvendes senere.

Vi har yderligere, ved at føre 1963-64 ind i forhandlingerne, opnået, at det, som den engrosomsætningsafgift på 9 pct., som vi stemmer for, kan indbringe til næste år, skal bruges til lettelse i den direkte skat, og at dette kun kan fraviges, hvis vi giver vort tilsagn, og hvis de betingelser, vi i den forbindelse måtte ønske opfyldt, bliver opfyldt. Vi giver altså ikke hermed regeringen nye eller flere penge at råde over. Også den tvinges derfor til at spare, samtidig med at man tvinger befolkningen til at spare.

Omsætningsafgiftens ikrafttræden havde vi gerne set tidligere. Jeg tror, der er mange, der egentlig ryster lidt på hovedet ved at se det køberkapløb, der vil finde sted fra nu af til den 1. august, og ikke rigtig kan forstå visdommen i, at et folketing, der vedtager en sådan omsætningsafgift, ikke søger at lade den træde i kraft så hurtigt som muligt.

Det var jo desværre således, at en af de hellige køer — jeg havde nær sagt en af de hellige elefanter — kom i vejen for en hurtig ikrafttræden af omsætningsafgiften, og derfor kommer vi altså til at se, at man i juni og juli kan købe ind uden omsætningsafgift, idet den først træder i kraft den 1. august. Denne hellige ko var pristallet. Det var pristalsdiskussionen, diskussionen omkring julipristallet i år, der medførte, at den eneste mulighed, der var for at nå frem til et forlig, var, at omsætningsafgiften først fik virkning fra den 1. august, således at julipristallet var afgjort.

Man kan sige, at det er et usagligt hensyn, og jeg mener også, det er så usagligt, at det var berettiget, at vi fra oppositionens side ikke kunne medvirke til de fortsatte forhandlinger på det tidspunkt, da disse gik i stykker bl. a. på dette spørgsmål. Men jeg vil dog sige, at vi også på dette område har vundet noget afgørende ved det forlig, der er indgået. Vi har for det første vundet det, at de fire partier er enedes om at slagte denne hellige ko den 1. april 1963, så den ikke længere kan bringe forstyrrelse ind i folketingets overvejelser med hensyn til, hvilken skatte- og afgiftspolitik der skal føres. Jeg ved naturligvis godt, at vi ikke kan lovgive for de aftaler, som arbejds-

markedets parter vil indgå, og som pristalsberegnes, men jeg må gå ud fra, at de vil respektere den ordning vedrørende pristalsberegningen, som lovgivningsmagten fastlægger, og som tjenestemændene bliver underkastet.

Dernæst har vi på dette område opnået, at omsætningsafgiften først kan påvirke januarpristallet, det vil sige først kan påvirke lønhøjden fra marts og april, altså samtidig med at de nye overenskomstforhandlinger finder sted. I 7-8 måneder vil omsætningsafgiften derfor virke efter sin hensigt, rent forbrugsbegrænsende, og de kompensationer, der ydes til børn og til de laveste indkomster, medfører, at julipristallet i år kun vil stige så meget, at 1 dyrtidsportion kommer til udbetaling; vi har altså en rimelig mulighed for at forhindre, at julipristallet stiger så meget, at 2 dyrtidsportioner kommer til udbetaling. Dette havde vi formentlig ikke kunnet nå frem til uden den ordning, der nu er truffet, som medfører, at kompensationerne vil trykke julipristallet og derigennem afbalancere den stigning, som har fundet sted og vil finde sted i julipristallet som følge af udskrivningslovens uændrede vedtagelse. Denne ordning medfører tillige, at vi ikke behøver at bruge så mange penge, som vi ellers skulle, hvis vi skulle have sluttet forlig omkring det princip ikke at holde afgifterne uden for pristallet, men at give kompensation til pristalsfamilien. Jo mere vi arbejdede med det synspunkt, at man skulle kompensere pristalsfamilien, det vil sige den danske gennemsnitsfamilie, des mere håbløst blev det for os at finde frem til den egentlige forbrugsbegrænsning i hele dette kompleks. Det turde vel være indlysende, at hvis man stort set vil give pristalsfamilien dækning for de udgifter, som omsætningsafgiften medfører, så er vi ikke nået ret langt med hensyn til forbrugsbegrænsning. Men vi har nu kunnet nøjes med at give dækning til folke- og invalidepensionister og til familier med børn for så vidt angår børneudgifterne — altså dækning for de pristigninger, som omsætningsafgiften giver for børnenes vedkommende og for folk med de laveste indtægter, nemlig under 10 000 kr. i skattepligtig indkomst for forsørgere.

Efter at vi har indgået aftalen om omsætningsafgiften, er det naturligvis blevet

[Poul Møller.]

livligt diskuteret, ligesom det blev før, i hvilket led omsætningsafgiften burde være placeret. Jeg er overbevist om, at ligegyldigt hvilket led det høje folketing end havde valgt, var der masser, der ville have fortalt os, at det var det gale led, vi havde valgt. Nu har jeg set, at den højtærede handelsminister har sluttet sig til dem, der mener, at det er helt forkert, vi har valgt engrosledet, men jeg har også erfaret eller har fået oplysning om, at den højtærede handelsminister dog ikke mener, det er så forkert, at han ikke kan stemme for det, og det beroliger os jo fantastisk. I øvrigt vil jeg gerne om denne placering sige følgende: martsforslaget placerede afgiften i detailledet. Denne detailedbeskatning lå lige på grænsen af det, der var teknisk muligt med de undtagelser, martsforslaget indeholdt, nemlig delvis fritagelse for en række fødevarer. Det er ikke et synspunkt, jeg har, det er et synspunkt, som de embedsmænd, der blev sat til at undersøge de forskellige afgiftsformer, afgav betænkning om, og jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at citere et afsnit af deres betænkning af 14. april 1962, side 4, hvor det hedder:

„Set fra et afgiftsteknisk synspunkt angiver de undtagelser fra afgiftspligten, der findes i det af finansministeren den 9. marts 1962 fremsatte forslag til lov om almindelig omsætningsafgift, grænsen for de afgiftsfritagelser, som det er tilrådeligt at arbejde med i praksis, når afgiften lægges i detaileddet.“

Det vil altså sige, at hvis vi fra folketingets side ønskede flere varer undtaget, havde vi overskredet den forsvarlige grænse for administrationen af 9. marts-forslaget. Hvis vi derfor skulle ønske 9. marts-forslaget skatteteknisk og sagligt forsvarligt, måtte vi nærmere indskrænke undtagelserne end udvide dem. Regeringen tog sin konsekvens af denne lære fra embedsmændenes side og ønskede at fjerne de mest hyppige

undtagelser, fødevarerne, og føre dem ind under afgiften. Fra vor side mente vi, konsekvensen burde være, at folketinget fritog alle levnedsmidler og så tog den afgiftstekniske konsekvens bagefter. Det måtte ikke og bør ikke være afgiftsteknikken, der skal bestemme, hvilke varer der skal beskattes. Det bør være en afvejning af sociale og økonomiske synspunkter, der må være bestemmende for, hvilke varer det høje ting vil beskatte; bagefter må vi så indrette afgiftsteknikken i overensstemmelse med det varevalg, vi har fundet frem til. Men at lade afgiftsteknikken, teknikken i det hele taget, være vor herre og bestemme over os, således at vi af tekniske grunde er nødt til at beskatte fødevarer, som vi ellers ikke ville beskatte, det går langt over min forstand, og det konservative parti vil i hvert fald ikke bøje sig for dette synspunkt.

Vi ønskede ikke fødevarer beskattet, og vi gjorde rede for det på et meget tidligt tidspunkt; jeg kan nævne, at i vort landsråds udtalelse fra november i fjor, hvor vi gik ind for en omsætningsafgift, gjorde vi undtagelse for levnedsmidler. Når vi ikke ønskede fødevarer med ind under afgiften, var det først og fremmest ud fra et socialt synspunkt. Skulle vor skatte- og afgiftspolitik virke samlet i retning af at beskatte det, man kalder luksusforbruget, og skulle man sikre, at afgiften ikke vendte den tunge ende nedad, var det efter vor opfattelse givet, at så ville det være utilrådeligt, om vi fra folketingets side gav os til at beskatte fødevarer. Den situation, vi stod i, den økonomiske stilling, vi befandt os i med landbrugets afsætningsvanskeligheder, med den store import af biler og lignende ting, gjorde det ikke tilrådeligt at lægge afgift på den danske hjemmeproduktion af levnedsmidler og en ikke mindre afgift end den, vi lægger på de importerede biler. Jeg mener, at ud fra et byrdefordelingssynspunkt må vi i den nuværende valutasituation og det nuværende inflationsklima foretrække at nå

[Poul Møller.]

frem til en ordning, der lægger 9 pct. på biler og 0 pct. på levnedsmidler fremfor 5 pct. på levnedsmidler og 5 pct. på biler.

Ved at nå frem til en ordning, hvorefter tøj ikke bliver dyrere, og hvorefter levnedsmidler ikke bliver dyrere, hvorefter boligen ikke bliver dyrere og brændslet ikke bliver dyrere, mente vi, at vi faktisk nåede en sådan helhedsløsning, at den ud fra vort synspunkt afgiftspolitisk, socialpolitisk, var tilfredsstillende. Det kunne ikke falde mig ind at påstå, at den høje regering ikke havde blik for de sociale konsekvenser af at gennemføre fødevarerafgiften, naturligvis ikke, og regeringens forslag var da også ledsaget af kompensationsordninger, som holdt den almindelige familie fri for omsætningsafgiftens byrde for levnedsmidler. Det erkender jeg, men hvis vi skal vælge mellem et system, der tager meget ind for at give meget ud, og så et system, der ikke tager så meget ind og til gengæld heller ikke giver så store tilskud, så foretrækker vi det sidste, fordi vi i hvert fald ikke gennem en skatteomlægning ønsker at nå frem til et system, hvor det gælder om, at staten får så meget som muligt ind og giver så meget som muligt ud.

Jeg må sige, at de tilskudsordninger, som regeringen ledsagede sit forslag om afgiftspligt for alle levnedsmidler med, forskrækkede mig. Dette, at vi skulle til at give kontante tilskud ud over de børnetilskud, vi har, ud over de skattelettelser, man kunne gennemføre, ud over tilskuddene til folke- og invalidepensionerne, give kontante tilskud udbetalt i kroner og ører til borgerne, til forsørgere og ikke-forsørgere, for at de kunne betale den afgift, der blev pålagt dem, var noget, der ikke tiltalte os. Vi må heller ikke glemme, at vi her i landet har 200 000 selvstændige landbrugsbedrifter, som producerer levnedsmidler, og som naturligvis af deres produktion kan bruge det, som de skal bruge i deres husholdning, uden at svare omsætningsafgift. Ja men kan det da slet ikke give nogen fornemmelse af, hvor forkert en sådan ordning ville være, hvis vi i vort land skulle sondre mellem 200 000 husstande, der kan have disse varer afgiftsfri, og byhusstandene, der må betale afgift af disse nødvendige varer? Hvis de mennesker med den højtærede

handelsminister i spidsen, der ønsker afgift i detailledet, havde fået deres vilje med en detaileddsafgift på alle varer, ville det ikke have været længe, før der var skabt ondt blod mellem by og land, ondt blod mellem dem, der kunne bruge disse varer uden afgift, og dem, der måtte betale afgift af dem. Vi i vort parti har den opfattelse, at vi i vor afgifts- og skattepolitik i videst mulig udstrækning skal undgå at skabe nye kilder til misundelse mellem befolkningsgrupperne.

Endelig må det tilføjes, at det er jo de svageste afgiftssteder og de svageste opkrævningssteder, man har fritaget, de steder, der er vanskeligst at kontrollere, nemlig fødevarerområdet. Jeg tror i virkeligheden ikke, at der gives den tolder, der kan føre kontrol med, hvad en bager har fået ud af en sæk mel, der er tilført bageriet, der kan føre kontrol med, hvor meget af melet der er anvendt til franskbrød og hvor meget til wienerbrød og kager, og hvor mange af disse kager der egentlig er blevet solgt, og hvor mange kager der er gået til spilde. Der vil være samme vanskeligheder hos slagteren og samme vanskeligheder hos viktualiehandleren. Det er de svageste steder for et afgiftssystem, og det var derfor de vigtigste steder at skære bort, hvis det nye afgiftssystem ikke skulle drukne i administrativt kaos.

Disse synspunkter var afgørende for os, og derfor måtte vi fastholde, at fødevarer måtte ud af afgifterne. Så måtte konsekvensen i overensstemmelse med det, som embedsmændene nævnte i deres betænkning, og som jeg citerede før, blive, at omsætningsafgiften blev lagt i engrosledet. Regeringen forsøgte en mellemløsning, nemlig at lægge en slags engrosomsætningsafgift i detailledet. Denne mellemløsning var stærkt improviseret og bar tydeligt præg af sin improvisation derved, at den blev ændret praktisk talt fra time til time. Nu kunne man måske have fortsat med disse improvisationer og være nået frem til noget, der kunne have tiltalt forskellige grupper i dette ting. Men det duede efter vort skøn ikke, og vi holdt derfor fast på, at fødevarer skulle fritages og afgiften lægges i engrosledet.

Det er blevet uhyre moderne at kræve afgift i detailledet. Må jeg erindre om, at

[Poul Møller.]

da dette tings flertal, socialdemokrater og radikale, i 1955 tror jeg det var, gennemførte tøjskatten, afviste det ethvert forsøg på at få denne placeret i detaileddet, den måtte og skulle lægges i engrosledet, ellers kunne den ikke administreres, ellers var det ikke forsvarligt at gennemføre den. Men nu er det blevet sidste skrig at sige detaileddsafgift, og man bruger en række indviklede argumenter herfor. Men i hele denne argumentation har man overset, at vi hermed har nået at holde fødevarer skattefri, og man har overset, at antallet af registrerede virksomheder er blevet nedbragt fra omkring 125 000 til ca. 60 000. Spiller det dog ingen rolle, heller ikke for den højtstående handelsminister, at man her når frem til en ordning, hvor der kun skal kontrolleres 60 000 i stedet for 125 000? Spiller det ej heller nogen rolle, at antallet af opkrævningssteder for denne afgift er faldet fra omkring 65 000 til omkring 45 000 opkrævningssteder? Det må dog for det høje ting, der skal bevilge de administrative udgifter, være en fordel, ikke mindst når man ved, at det er de mange små virksomheder, der havde vanskeligst ved at administrere afgiften, der er blevet fritaget. Vi har også opnået den administrative forenkling ved dette system, at de i forvejen beskattede varer, nemlig vin, spiritus, tobak o. s. v., har fået de gamle skatter forhøjet og ikke både skulle havde de gamle skatter og en ny omsætningsafgift, så at man fik en dobbelt kontrol og en dobbelt afgift på disse varer. Vi tager altså derfor gerne ansvaret for den fundamentale ændring, der herved er sket ved omsætningsafgiften.

Kritikken har peget på fællesmarkedet, og der har endda været kritiske røster fremme, der ligesom har villet bilde folk ind, at fællesmarkedet har detaileddsafgift, og derfor burde vi også have det, men sandheden er den, at fællesmarkedet ikke har detaileddsafgift. En detaileddsafgift kan kun forsvares ud fra et nordisk synspunkt, fordi den findes i Sverige og Norge, for i England, Vesttyskland, Frankrig, Schweiz og Holland er varerne i forskellige former beskattet i engrosledet. Man har anført industriens synspunkter som argument imod engrosafgiften, og man har været inde på, at industrien ville tabe om-

kring 100 mill. kr. om året ved en beskatning i engrosledet i stedet for i detaileddet. Denne opgørelse har man prøvet af gå efter i sømmene, og efter de oplysninger, vi har kunnet få, er tallene langt fra rigtige. Man må jo ikke glemme, at alle driftsmidler i industrien og alle varer, der indgår i produktionen, er uden for afgift, og at eksporten naturligvis heller ikke rammes af afgiften, da der slet ikke skal betales afgift af de varer, der eksporteres. Det er det, det drejer sig om; de forskellige ting, der ikke var holdt uden for afgiften, og som industrien og andre erhverv skulle købe, ville, hvis der var 2 pct. forskel mellem detailedafgiften og en grosafgiften, medføre en samlet merudgift for hele det danske erhvervsliv, for industri, handel, landbrug, for alle, på 20 mill. kr. og deraf halvdelen af beløbet for industrien, altså 10 mill. kr.

Vi kan derfor ikke se, at disse synspunkter sagligt er så stærke, at de skulle føre os ind i fødevarerafgiften med alle de sociale konsekvenser, dette ville afstedkomme.

Må jeg dernæst gøre nogle bemærkninger om de opsparingsfremmende foranstaltninger, som nu gennemføres, eller rettere jeg må sige endelig gennemføres. Det er med den største glæde, at det konservative folkeparti her ser en del af den skattepolitik realiseret, som venstre og vi i fællesskab har arbejdet for i adskillige år. Formen er i visse henseender anderledes, men principperne er stort set de samme. Alle forsørgere får i fremtiden fritaget for skat en opsparing på indtil 2 500 kr. årlig imod nu 1 000 kr., medens ikke-forsørgere kan spare 2 000 kr. op med skattepræmie mod nu 600 kr. Herved giver vi den almindelige lønmodtager i landet en mulighed for en skattebegünstiget og skattefri opsparing, der ligger inden for, hvad budgettet kan bære, og muliggør en virkelig opsparing. Med 2 500 kr. for forsørgere er vi nået så langt, at vi må kunne sige, at af de fleste borgeres indkomster kan der spares skattefrit op så meget, som de vel overhovedet er i stand til at spare op. Derudover er der for den værdifaste aldersdomsopsparing, som i sin tid blev sat i verden efter vort ønske i forbindelse med folkepensionsforliget, tydelige og klare indrømmelser, således at vi faktisk herigennem når frem til en virkelig folkeopsparing og folkeforsikring, der kan kom-

[Poul Møller.]

bineres med folkepensionen, og som her efter giver dem, der ikke er fyldt 57, lejlighed til at deltage i denne aldersomsopsparring.

Selvpensionisterne og de, der lever af deres formue, vil få dækning, og de vil få nogen lettelse samtidig for præmier på andre områder og også en vis lettelse i den beskattning, der finder sted af renteindtægten, for så vidt de pågældende er fyldt 67 år.

Vi har arbejdet stærkt for, at formueskatten skulle blive lempet væsentligt, men vi stødte på en efter min opfattelse uigennemtrængelig mur, og vi kunne kun nå frem til det resultat, at ældre folk med beskedne formuer, som de skal leve af, får en lettelse i beskattningen af deres renteindkomst, men også det er vel værd at tage med, og det betyder naturligvis ikke, at vi ikke fortsat kan arbejde for en lempelse af formuebeskattningen.

Vi er stort set tilfreds med det, der her er nået, men vi vil altså fortsætte arbejdet med at videreføre skattelovgivningen i de rammer, som fører til, at opsparingen sikres de bedst mulige vilkår i Danmark. Målet er nemlig at skabe sådanne vilkår, at det kan betale sig at spare og ikke at bruge. Derved opstår nemlig den bedste mulighed for bekæmpelse af inflationstendenser og samtidig en mulighed for, at man kan sikre sig en uafhængighed, en frihed, en modstandskraft, som ikke er til stede hos dem, der bruger alt, hvad de tjener.

Summen af disse indgreb skulle give mulighed for at sikre landet en afbalanceret økonomi. Tiden vil vise, om det, der er nået, er nok. Det kommer an på den enkeltes adfærd. Hvis man ikke vil anvende opsparingsordningerne, men vil bruge, så er det ikke nok, det, der her sker. Eller hvis vi ikke er blevet kloge af skade, når vi om nogle måneder på ny starter den vilde jagt om højere indkomster, ja, så er det heller ikke nok. Eller hvis regeringen ikke opfylder de løfter, den har givet om at holde det offentlige forbrug nede og undlade at igangsætte arbejde, der ikke er arbejdskraft til, ja, så er det heller ikke nok. Det kommer altså an på borgerne, på organisationerne, på regeringen og på det høje ting, om ofrene skal være forgæves, eller om vi denne gang er blevet klogere og alvorligt

lægger os i selen for at styrke vor økonomi, inden vi skal ind i fællesmarkedet. Tager ingen ved lære, er der kun tilbage den straf, som vil ramme os selv så tungt, når vor konkurrenceevne varigt er sat over styr.

Den skattereform, der som anden del af forliget skal gennemføres til næste år, afhænger også af den lære, vi har draget af de forsømmelser, der er sket. Der er intet fata morgana i disse skattelettelser. De er der, og de vil være der, hvis de foranstaltninger, der nu iværksættes, bliver fulgt op og gennemføres efter deres hensigt. Denne skattenedsættelse kan kun fraviges, hvis alle de fire partier, som har indgået forliget, er enige om det. Det er i det enkelte partis hånd at fastholde denne skattepolitik gennemførelse, hvis det enkelte parti skønner, at det økonomisk er forsvarligt til næste forår at gennemføre denne skattenedsættelse. Der skal meget stærke grunde til for at overbevise min gruppe om, at den skattereform, vi nu er enige om, bør fraviges næste forår. Vi er overbevist om, at hvis statens finanser og hvis dens bygge- og anlægspolitik lægges fornuftigt til rette, vil der inden for statsbudgettet, ikke mindst i 1963-64, være en bred margen i de almindelige indtægtslove til værn mod for store forbrugsudvidelser, og så behøver vi ikke at frygte for, at det, vi er enedes om, ikke bliver en realitet.

Af de værdifulde træk, der kan gennemføres og bliver gennemført, hvis alt går, som vi håber og ønsker fra 1963-64, vil jeg gerne først pege på problemet landbrugets ejendomsskatter. En gammel strid her i tinget nærmer sig nu sin afslutning. Spørgsmålet om at lægge skat på produktionsmidlet jorden, dér, hvor jorden er produktionsmiddel, er nu ved at blive afgjort, ikke ud fra de geogistiske synspunkter, men ud fra det synspunkt, at det produktionsmiddel, der indgår som grundlag for et af landets største erhverv, ikke skal være skatteobjekt i fremtiden. Amtsskatterne bliver stadig reduceret, og statens ejendomsskatter på landbruget forsvinder; de kommunale ejendomsskatter på landbrugsjord nedsættes dér, hvor de er højest. Hermed kan vi naturligvis kun være tilfredse, fordi det er en strid, vi har deltaget i, hvor venstre og vi gennem årene gang på gang har sagt, at vi må nå frem til, at produk-

[Poul Møller.]

tionsmidlet jorden ikke bliver beskattet. Det er det, der i hvert fald for statens vedkommende nu bliver anerkendt, idet jorden ikke længere bliver beskattet til staten og til amtet.

Dernæst vil jeg gerne pege på proportional-skatten. Vi havde gerne set grænsen ført højere op, nemlig til 24 000 kr., men mener alligevel, at den forhøjelse, der finder sted ved dette forlig, fra 18 000 kr. til 22 000 kr., er så bemærkelsesværdig og så vigtig en foranstaltning, at den kan tilfredsstille os, således at vi har villet medvirke til dens gennemførelse. Vi må heller ikke glemme, hvilke virkninger det har for sambeskatningen, at vi får presset denne proportional-skattegrænse i vejret. Vi er tilfredse med, at den proportionale skatteprocent nedsættes fra 24 til 21. Indkomstskatten med de nye bundgrænser bliver herefter tålelig også for mellemindtægterne, som tidligere har været hårdest ramt. Vi har opnået, at skattelettelsen først forsvinder helt ved en skattepligtig indkomst på 70 000 kr.; vi må i denne forbindelse tage i betragtning, at de højere indkomster har mulighed for at bruge opsparingsforanstaltningerne fuldt ud, hvorved de yderligere vil kunne få en skattelettelse, og at merindtægtsfradraget er bevaret for dem, der har virkelig brug for det, dem, der har foretaget en virkelig forøgelse af deres indkomst og ikke bare er fulgt med i indkomstkapløbet.

Det er vigtige skatteændringer, som vi har virket for i mange år, og virkningen må, også når omsætningsafgiften tages i betragtning, blive en virkelig tilskyndelse til at spare i stedet for at bruge — en omlægning, som vi tillægger den største betydning og derfor gerne deltager i.

Jeg har før sagt det, og det er sagt af andre ærede ordførere, at baggrunden for det arbejde, der nu har stået på i nogle måneder, er vort eventuelle medlemskab af det europæiske fællesmarked. Vor deltagelse er ved folketingets beslutning af 4. august 1961 gjort betinget af Storbritanniens deltagelse. Vi har jo alle i den sidste tid fået en fornemmelse af, at forhandlingsforløbet mellem Storbritannien på den ene side og de seks på den anden side ikke er helt let og ikke går helt, som vi kunne ønske det. Den franske modstand synes jo

fortsat stærk. Jeg vil derfor anmode den højtærede udenrigsminister om, inden tinget afslutter sit arbejde, at give os en redegørelse for, hvilke nye oplysninger regeringen har med hensyn til forhandlingsforløbet mellem Storbritannien og de seks, men naturligvis også med hensyn til forhandlingsforløbet for vort vedkommende i forhold til de seks. Ikke mindst vil jeg bede den højtærede udenrigsminister om at give tinget en redegørelse for vor stilling til de landbrugsordninger, de seks har truffet, og som nu er begyndt at træde i kraft, og som den 1. november, så vidt jeg erindrer, træder i kraft i deres anden fase. Det er naturligvis klart, at det har en stor interesse for det danske folk at vide noget herom, inden vi slutter vort arbejde. Jeg må måske også her trætte den højtærede udenrigsminister med at anmode ham om at besvare spørgsmålet om, hvordan EFTA vil forholde sig under den fortsatte forhandlingsperiode, hvordan det ligger med vore kontakter inden for frihandelsområdet, og om der er tale om en ny acceleration her, således at man fremskynder nedsættelse af toldsatser og afvikling af importrestriktionerne.

I den forbindelse vil jeg endelig spørge, om det kan forventes, at USA for alvor kaster sit lod i den europæiske vægtskål. Der har været forskellige synspunkter fremme herom, og vi har med interesse læst og orienteret os om præsident Kennedys taler og hans interesse for en europæisk enhed, men jeg vil altså gerne føje dette spørgsmål til for at give den højtærede udenrigsminister lejlighed til at give en så samlet redegørelse om disse problemer som muligt.

Det har ikke været et led i det forlig, som er indgået, men det har været en forudsætning for vor interesse i at deltage i det, at der nu blev budt forsvaret rimelige vilkår. Forsvaret har været holdt på sultekur i mere end 2 år, efter at man har vedtaget forsvarsordningen. Vi har nu taget til efterretning, at en våbenhjælpsordning med USA er indgået over 2 til 3 år. Den er afsluttet, så der herved sikres os yderligere materiel, og vi ved, at forsvarsbudgettet er afpasset dertil. Men jeg vil gerne bede den højtærede udenrigsminister eller en anden af regeringens medlemmer, eventuelt den højtærede forsvarsminister, om at give en redegørelse

[Poul Møller.]

gørelse for denne våbenhjælpsaftale og bekræfte herfra, om vi har ret i vor vurdering; at vor tilslutning til denne aftale ikke forhindrer os i senere at kunne benytte os af det videregående tilbud, som er givet os inden for rammerne af en 5-årig ordning.

I øvrigt skal jeg anmode den højtærede udenrigsminister om at gøre tinget bekendt med den sidste tids udvikling i de udenrigspolitiske spørgsmål, som det særlig ligger os her i Danmark på sinde at blive orienteret om: afrustningsforhandlingerne, spørgsmålet om atomproblemernes løsning og spørgsmålet om Berlinkonflikten.

Forhåbentlig kan vi om få dage afslutte tingets arbejde. Det store økonomiske forlig er det, der vil blive stående med alle de nye foranstaltninger, der gennemføres i overensstemmelse hermed. Dette forlig har ikke fjernet vore almindelige modsætningsforhold, men det har vist, at der trods alt og med god vilje fra begge sider kan bygges bro over mange modsætningsforhold. Vi vil i sommerens løb nøje overvåge regeringens adfærd, vi vil fastholde den på dens tilsagn, og vi vil ikke vige tilbage for den hårdeste kritik, hvis den administrerer de foranstaltninger, vi er enedes om, imod deres ånd. Vi har opnået adskillige indrømmelser for de synspunkter, vi virker for; vi vil derfor heller ikke affinde os med, at disse sættes over styr ved administrative fejlgreb eller ministerielle forsømmelser. Gennem et år har regeringen på Nelsons vis sat kikkerten for det blinde øje; man så ikke de faretruende signaler. Derfor stødte de gode tiders skib på grund. Vi har nu udført vort arbejde, ikke for at redde regeringen, men for at gavne landet.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13³⁰.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om opførelse af skoler under statens åndssvageforsorg ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Mødet udsat kl. 12²⁰.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler boligministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer i lov om leje.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Boligministeren (Carl P. Jensen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændringer i lov om leje.*

I den redegørelse, som statsministeren fremsatte ved folketingets åbning den 3. oktober 1961, blev det anført, at regeringen overvejede, om der bør træffes forholdsregler med henblik på en løsning af husleje-problemerne, således at lejen i den ældre og nyere boligmasse kommer til at stå i passende forhold til boligens værdi. Reglerne for modernisering af udlejningsejendomme skulle i samme forbindelse tages op til overvejelse.

Til at foretage disse overvejelser nedsatte regeringen et internt udvalg, og under den forespørgselsdebat, der fandt sted her i tinget den 25. januar i år, redegjorde jeg nærmere for de vidtrækkende problemer, der måtte arbejdes med.

De indledte overvejelser, der sigter på en mere omfattende løsning af husleje-problemerne, har endnu ikke kunnet tilendebringes.

Under de politiske forhandlinger, der for nylig har fundet sted i forbindelse med regeringens forslag til lov om en almindelig omsætningsafgift, har man imidlertid også inddraget husleje-problemer. Som det fremgår af den betænkning, det nedsatte folketingsudvalg har afgivet den 3. juni d. å., er der under disse drøftelser opnået enighed om at tage visse indledende skridt til at ophæve den bestående spænding mellem huslejen i nye og ældre boligejendomme. Disse skridt går ud på, at der åbnes adgang til lejeforhøjelse ved genudlejning under huslejenævnets kontrol. Endvidere er man enedes om, at kredsen af kommuner, hvor huslejefastsættelsen er fri, medmindre kommunalbestyrelsen beslutter noget andet, udvides, idet den gældende indbyggergrænse på 3 000 forhøjes til 6 000.